

Proletarec

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

Published by JUGOSLOVANSKA DEL. TISKOVNA DRUŽBA (Jugoslav Workmen's Publ. Co.), Chicago.

ŠTEV.—NO. 815.

CHICAGO, ILL., 26. aprila (April 26th), 1923.

LETO (Vol.) XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Rockwell 2864.

PRVI MAJ 1923.

Kakšen je pregled našega dela od leta, ko je delavstvo prvič proglasilo prvi maj za svoj mednarodni praznik, za dan, na katerega manifestira svojo solidarnost, skupno nastopanje za skupne interese?

Na prvi pogled ni razveseljiv. In vendar, če pregledamo naše delo vseh teh let, vidimo danes jasnejše kakor kedaj poprej, da zadobiva socializem meso in kri, da je doba, v kateri se bo izvršil preobrat iz kapitalizma v socializem, pred durmi.

Razveseljiv ni raditega, ker vidimo neenotnost v delavskih vrstah na vseh koncih in krajih. Svetovna reakcija je na pohodu, vladajoča moč kapitalizma je še trdno v sedlu. Toda njegova gospodarska moč, struktura kapitalistične ekonomske uredbe je omajana. Svetovna vojna ji je zadala udarec, kakršnega ni pričakovala. Kapitalizem odigrava svojo vlogo.

Imperialistične sile so med seboj v ljutem boju in v teh borbah se porajajo nove kali za nove vojne. Vladajoča Francija je v besni tekmi za nadvlado Evrope. Ameriški kapitalizem grabi tuje trge, investira milijarde v tujih deželah in jih podjarmlja. Z njim tekmuje Anglija. Nemčija se zvija v bolečinah — posledica poraza in imperialističnih mirovnih pogodb. Kapitalisti konferirajo in delajo načrte za obnovo gospodarskega življenja Evrope. Ampak večina njihovih načrtov ostanejo samo načrti, ki se jih ne more izvajati.

Italija ima diktaturo fašizma, Irska notranje boje, angleške kolonije se bore za osvoboditev, Mala Azija je vulkanična, Balkan je Balkan kakor je bil, v Rumuniji vre, Nemško Avstrijo vlečejo iz krize, Ogrska kuje maščevalne načrte proti deželam, katere so ji odvzele madjarske in nemadjarske kraje, ki jih je vladala Budapešta pod vladarjem stare dualne monarhije, ki je bila in je ni več.

Razmere kakršne so, kriče po reformah, po strmoglavljenju sistema kakršen je. Ampak človeštvo še ni pripravljeno zrušiti ta sistem in ga nadomestiti z boljšim. Pri tej nalogi pride

v poštev v prvi vrsti proletariat, kajti njemu je poverjeno, da izvrši korak naprej v razvoju — iz kapitalističnega v socialistični sistem.

Izvršitev velikega dela potrebuje velikih ljudi — in časa. Preobrat je tukaj, je v teku. Proces prehajanja iz starega v novo je tu, se vrši in predno se izvrši, bo vzelo dolgo. Razvoj nima meje in ne bo nikdar prenehal.

Delavstvo je nesložno, v ljutem medsebojnem boju, dasi ima skupne interese in skupne cilje. V tej neslogi se mora naučiti, da je socialistična družba narodov nemogoča, da je izvajanje socializma v velikem obsegu ovirano, ako ni solidarnosti. In ker pride socialistična družba narodov, ker pride socializem tako gotovo kakor izide jutri solnce, se naseli v delavske vrste tudi solidarnost, ne tista solidarnost, o kakršni sanjajo dobri ljudje, ampak skupno nastopanje za skupne interese, za en veliki cilj — svetovna država svetovnega socializma.

Duhovi v naših vrstah se mirijo, razum izpodriva sentimente, fanatizem se umika treznemu delu, intoleranca se odmika strpljivosti. Vse pride ob svojem času.

Kljub razdvojenosti je danes delavstvo sila, o kakršni ne bi pred nekaj leti nihče prekoval. Rusijo vlada zaveden proletariat, v angleški zbornici morajo predstavniki sedanjega reda, stari toriji, poslušati razlaganja o socialistični preuredbi družbe, v mnogih drugih deželah po svetu dobiva delavstvo važne pozicije.

Razmah socialistične misli v zadnjih letih je bil velikanski in temu naglemu razmahu je pripisati, da je prišlo v mednarodno delavsko gibanje toliko nesloge, ki pa pospešuje razčiščanje misli in eksperimentiranja načinov kako čim hitreje korakati do naše glavne točke, in ta je socialistična ekonomska uredba.

Tako se učimo, kako je treba delati in kako se ne sme delati. In naučili se bomo, da smo lahko različnih misli, da imamo lahko spore, toda smo kljub temu lahko enotna sila v enotnem pohodu za skupno stvar socializma.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

IZHAJA VSAK ČETRTEK

Naročnina—Subscription Rates:
United States and Canada: \$3.00 vse leto (per year), \$1.75 pol leta (half year).
Foreign Countries: \$3.50 za leto (per year), \$2.00 pol leta (half year).

E. V. DEBS AMERIŠKEMU DELAVSTVU.

Ko se je vrnil Debs iz ječe, v katero je bil poslan zato ker je povedal svoje mnenje o vojni, ki je bilo resnično, je bil telesno tako utrujen, da se je moral podvreči zdravniški oskrbi. Zdravniki so mu prepovedali obiske in sploh

politično organiziranega ameriškega delavstva. Povsod, kjer govori, poziva Debs ameriške delavce, naj se pridružijo stranki, ki vojuje proti hove boje. On ni za frakcijske spore, on je za solidarnost ne samo v frazah ampak tudi v po

"New York Call".

vse, kar bi mu moglo še bolj oslabiti rahlo zdravje. Tej paznosti se je zahvaliti, da se je staremu boritelju povrnila njegova fizična sila.

Predno je po več letih ponovno stopil na govorniško tribuno, je preštudiral položaj v ameriškem delavskem gibanju in se odločil delati v socialistični stranki.

Pričel je z agitacijo v trdnem prepričanju, da bo socialistična stranka rastle in postala sila

ksi. Delavstvo, če hoče kaj doseči, mora biti zedinjeno. In pride čas, ko se zedini.

Ko je Debs podal meseca oktobra zadnje leto svojo izjavo ameriškem delavstvu, je v njej med drugim dejal: "Moje mesto je v bodoče, kakor je bilo v preteklosti, v socialistični stranki, in v njenih vrstah, pod njeno zastavo bom služil delavskemu razredu in socialni revoluciji."

Kaj smo dosegli in kaj hočemo?

Frank Petrich.

Kaj je doseglo jugoslovansko socialistično gibanje v dobi dvajsetletnega organiziranja in propagande za socialistične nauke v Ameriki?

To je vprašanje, ki si ga je stavil gotovo marsikateri član ali somišljenik socialističnega gibanja, pa tudi naši nasprotniki. V kritičnih časih je prišlo to vprašanje na misel zlasti s drugom, ki so obnemagali ob bojni poti, ali pa so postali razočarani. Nasprotniki socialističnega gibanja pa so stavili to vprašanje v javnosti radi svojega strahu pred izgubami, ki so jih imeli, kajti uspehi našega gibanja so bili njim bolj vidni in bolj občutni, kakor pa socialistom. To je razumljivo, kajti cilj socialističnih nasprotnikov je bil vedno le, da se obdrže postojanke, razne ustanove, ki so jih imeli nekaj pod svojo kontrolo, med tem ko segajo cilji socialistov daleč preko teh postojank.

Socialisti smatrajo, da je vsaka od sovražnika pridobljena postojanka samo del tistih družabnih postojank, ki jih je treba še pridobiti, in da služijo že pridobljene torej le v toliko, da se ložje obstreljava iz že priborenih tiste, ki so še v sovražnikovih rokah. Boje za postojanke smatramo socialisti samo za predboje tistega velikega boja, ki ima izvojevati končni cilj.

Vse drugače je pri kapitalističnih političnih strankah. Pri republikanski in demokratični stranki naprimer veljajo za cilj postojanke. Postojanka — to kar je danes — je za današnjega poprečnega človeka, žal, v veliki večini človeka iz delavskega razreda, vse. In ker masa še ni vzgojena, da bi poznala cilje izza teh vsakdanjih postojank, je politična igra kapitalističnega razreda še zelo lahka.

In če se danes vprašamo, kaj smo dosegli v teku dvajsetletnega dela, moramo priznati, da so bili uspehi jugoslovanskega s socialističnim duhom prepojenega delavstva v Ameriki spričo velikosti socialističnega cilja, relativno majhni; toda če prelistamo našo skromno zgodovino, vidimo, da je opravljeno delo vendar ogromno.

Kdo se ne spominja velikanskih političnih in industrialnih bojev, ki jih ima za seboj ameriško delavstvo iz let 1906—20, v katerih je prisostvalo tudi jugoslovansko socialistično delavstvo? Ali nam pri iskanju bojnih poljan ne udarijo na ušesa Ludlow, Calumet, Lawrence, Akron, Whiting, itd.? In kdo se ne spominja impozantnih političnih bojev, ki jih je vršila socialistična stranka v letih 1908—1912—1916—1920?

Da, povsod so bile naše roke in povsod naš duh...

Kaj pa v našem lastnem delokrogu? Ali se je kaj delalo, kaj pridobilo? O tem bi znale po-

vedati kaj naše podporne organizacije — največja med njimi S. N. P. J.!

In na prosvetnem polju? Ali se ne bi mogli domisliti na ogromno število javnih shodov, predavanj, dramskih priredb, agitacij za graditev domov — in v pisani besedi člankov — da, neizmerno število člankov in povesti, ki so vsi nosili našemu delavstvu luč, spoznanje resnice in moralno oporo za duševne, politične in gospodarske boje, ki so za delavski razred neizogibni.

Nemogoče je zmeriti, v koliko je imela naša propaganda vpliva na splošno socialistično gibanje v deželi; niti ni mogoče vedeti če ga je sploh kaj imela. To je tudi nepotrebno. Lahko pa konstatiramo brez aplavza, da je vpliv, ki ga je povzročilo naše gibanje med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki, na vse strani občuten. Katere plasti so bile tukaj radi vpliva, ki ga je imelo naše gibanje med našimi ljudmi v Ameriki, najbolj prizadete?

Najobčutnejše so bili prizadeti naši klerikalci; oni so izgubili največ, ker so največ imeli — imeli so pred dvajsetimi leti vso slovensko javnost pod svojim klobukom. Za temi pridejo psevdo-liberalci; ti niso izgubili toliko; toda ne radi tega, ker ne bi radi toliko imeli kot so imeli klerikalci, ampak ker so prepozno vstali in pa ker niso bili vstanju ustvariti take hierarhije, take organizacije, kot so jo ustvarili klerikalci.

Njihove izgube so naše pridobitve. Toda vzlic tem pridobitvam ne moremo biti zadovoljni; kajti naš cilj ni v pridobivanju postojank. Klerikalci so izgubili cilj, ko so izgubili postojanko; demokratje in republikanci izgube cilj, čim izgube postojanko. Ali naš cilj je za temi postojankami, zato je naše delo dalekosežnejše, a radi tega tudi težje. Kajti kakorkoli postojanke niso naš cilj, jih je treba vendar čuvati pred vnanjim in notranjim sovražnikom, če nočemo izgubiti strateških pozicij, ki lahko pot k cilju podaljšajo ali skrajšajo.

Kaj smo dosegli?

V primeri z našim velikim ciljem, ne veliko; toda vpoštevši naše razmere in pa vrednost, ki jo pripisujejo naši nasprotniki postojankam, vendar mnogo.

Toda naj smo v tej kratki dobi dosegli malo ali veliko — boj, ki ga je zapisal jugoslovanski proletarijat v Ameriki na svoj prapor pred leti, se nadaljuje. In na vprašanje, kaj hoče, kaj je njegov cilj, prihaja danes iz tisočerih grl glas: Poglobiti se hočemo v znanje organizacije človeške družbe, v kateri naj bi bilo dela in kruha za vse, ki delajo in imajo resno voljo pripraviti pot novi, popolnejši človeški družbi... Naš končni cilj je družabni preobrat!

Standard Oil.

Grupa ljudi, znana pod imenom "Standard Oil Company," je ena najmogočnejših trustjanskih kombinacij na svetu. Ona ne pozna mej, ne narodnosti, ne šovinizma. Svoje interese ima v Mehiki, Rusiji, Turčiji, Rumuniji, v balkanskih deželah, v južnoameriških republikah, ob obrežju Sibirije, v Čehoslovakiji, Poljski itd. Standard Oil je ameriški trust. Ker je a-

Oil je kraljevstvo Rockefellerjeve dinastije. Ne lasti je samo oljnih vrelcev po vsem svetu, ampak tudi druga podjetja, kot jeklarne, premogovnike, rudnike itd. Kapitalizem je moral priti — bil je neizogiben pojav v ekonomskem razvoju — in pokazal je prednosti koncentracije pred starimi gospodarskimi sistemi. Pospetil je vsled svojih lastnih potreb napredek tehnik

"Milwaukee Leader"

meriški, so njegovi interesi ob enem tudi "ameriški interesi." Pokazal je prednosti koncentracije industrije in ljudstvo se iz tega lahko uči, da se taka ogromna podjetja izplačajo — danes sicer kapitalistom, jutri, če bo ljudstvo hotelo, pa ljudstvu.

Samo J. D. Rockefeller mlajši dobiva od tega trusta povprečno \$11,946,622 dividende na leto. Standard

zbližal je dežele, toda ni jih zbližal za kooperacijo, ampak za kapitalistične tekme, osvajanja in izkoriščanje.

Kapitalizem odigrava svojo vlogo v zgodovini. Ne bo prešel čez noč — njegovi ostanki bodo živeli še dolgo. Toda dosegel je svoj višek, umikati se je pričel v ozadje — ne prostovoljno — njegovo mesto pa vzemajo prvi znaki družbe bodočnosti — SOCIALIZEM.

Ostanki telesne sužnosti v Ameriki.

Jože Zaverčnik.

V Združenih državah se je odbojevala velika državljanska vojna, ki je odpravila telesno sužnost. Tako čitamo v zgodovini. In če čitamo ustavo Združenih držav, se lahko prepričamo, da je telesna sužnost oficijelno odpravljena v Združenih državah. Trinajsti amendment k ustavi Združenih držav pove jasno, da je telesna sužnost odpravljena. Le za ljudi, ki so bili obsojeni zaradi kakšnega hudodelstva, velja prisilno delo.

Sužnodržci v južnih državah so smatrali prisilno delo za tako dobičkanosno, da so trinajsti amendment k ustavi izrabili po svoje. V nekaterih južnih državah so vzakonili oddajanje kazencev v najem privatnim podjetnikom, da podjetniki dobe delavno moč po izredno nizki ceni.

V južnih državah se nahajajo ponekod velika močvirja, v katerih raste iglato drevje. Posebno državi Florida in Louisiana sta osrečeni s takimi močvirji, v katerih raste iglato drevje in žive v njih aligatorji in strupene kače, poznane pod imenom povodnji makasin. Voda v teh močvirjih stoji in nima odtoka. Ako človek hodi bos po nji ali v slabih čevljih, dobi rane na nogah, ki se ne zacelijo, dokler človek hodi v taki vodi bos ali v slabih čevljih. V taki stoječi vodi se napravijo človeškemu organizmu škodljivi strupi.

Ljudje, ki radi obogate z delom drugih ljudi, so spoznali, da je smola, ki jo daje to iglato drevje precej dragocena reč, ker se iz nje producira terpentinovo olje. Nabiranje smole v teh močvirjih je tako naporno in nezdravo delo, da ga ne marajo vršiti še zamorci, od kar je bil sprejet trinajsti amendment k ustavi.

Dobičkaželjni ljudje so pričeli kmalu razmišljati, kje in na kakšen način bi se dobila delavna moč po ceni, ki bi nabirala smolo po močvirjih in sekala cedre in drugo iglato drevje. Osnovali so podjetniške družbe za pridobivanje terpentina in sekanje lesa pod raznimi imeni. Te družbe so pritisnile na legislature, da so osvojile postave, ki dovoljujejo, da se oddajajo kaznenci privatnim podjetnikom v najem, kateri ne morejo plačati denarne globe in morajo denarno globo kot kazen odsedeti v zaporu. To je bil en način za dobivanje človeške delavne moči po nizki ceni. Drugi način je bil ta, da so brezvestni agentje v New Yorku pošiljali šele v Ameriko dospеле izseljenike v južne države, da sprejmejo delo pri lesnih in terpentinskih družbah. Agentje so izseljenikom naslikali pravi raj v južnih državah in obljubili so jim dober zaslužek. Pritožbe teh izseljenikov, katere so zvalili brezvestni agentje v južne države, posebno

v Florido, govore, da so izseljenikom plačevali po \$1.25 na dan. S tem zaslužkom so morali plačati hrano in stanovanje. Zaračunjena jim je bila tudi vožnja od New Yorka v tabor lesne ali terpentinske družbe. Preden je varani izseljenik dospel v tabor lesne ali terpentinske družbe, je bil družbi že toliko dolžan, da se ni mogel izkupati iz dolga vse svoje žive dni. Kakor hitro je varani izseljenik dospel v tabor, ni bilo zanj več rešitve, ako ni ubežal ponoči iz taborja. Beg je bil izredno otežkočen, ker je imela vsaka družba svoje stražnike, kateri so imeli krvne pse, s katerimi so sledili ubežne delavce. Kljub temu se je posrečilo nekaterim delavcem ubežati in obvestiti konzule svoje države, da so intervenirali v njih interesu. Te intervencije so pomagale, da se lesne in terpentinske družbe niso več upale izvabljeti izseljenikov v svoje tabore.

Družbe so bile po odpravljenju teh kupčij s človeškim mesom odvisne le od kazencev za delo v močvirjih. Iz dogodkov, ki so sledili, se da sklepati, da so mirovni sodniki in policaji delali v sporazumu s temi družbami. Dogodilo se je, da je delavec prišel vprašati za delo in je bil aretiran zaradi vagabondaže. Mirovni sodnik ga je obsodil na pet in dvajset dolarjev denarne globe in sodnijske stroške, ki so navadno znesli tudi pet in dvajset dolarjev. Ako delavec ni mogel plačati denarne globe, je moral za šest mesecev na prisilno delo. Oddali so ga družbi v najem, da ga izkorišča.

S takimi kaznenci ravnaajo lesne in terpentinske družbe zelo sirovo. Pazniki jih pretepajo z debelim in težkim bičem za vsako malenkost, kot so nekdanj pretepal zamorske sužnje. Ako kaznenc zbolí, ga paznik prav sirovo pretepe, mesto da pošlje po zdravnika. Paznik vidi v bolnem kaznencu simulanta, kateremu je treba z bičem izbiti lenobo. Družba najame paznika, da iz siromakov, ki jih družba najame pri okrajnih oblastih, iztisne iz njih toliko dela, kolikor ga more dobiti iz njih. Ljudje, ki čutijo človeško, niso sposobni za pazniško službo.

Neki mladenič iz Severne Dakote, ki je bil zaradi vagabondaže obsojen na prisilno delo za šest mesecev, je našel žalosten konec v floridskih močvirjih. Paznik je mladeniča tako pretepel, ko je bil bolan, da je umrl za poškodbami. Neki drugi kaznenc izpoveduje v zapriseženi izjavi, da ga je paznik pretepal vsaki dan, ker je bil šibek in ni mogel nabrati toliko smole kot drugi močnejši kaznenc.

Ko je kaznenc oddan družbi v najem, pride izpod nadzorstva države. Država se ne briga zanj, dokler ne pade doli na cesti zaradi mrzlice in pokrit z ranami, ki mu jih je povzročil

paznikov bič ali pa strupena močvirnata voda. Kadar kaznenec umrje zaradi strašnega trpljenja, tedaj se njegova smrt naznani poljedeljskemu državnemu komisarju.

Kaznenec, ki je izročen privatni družbi za majhno vsoto, da ga izkorišča, je za javnost izgubljen. V državi Floridi so sicer štirje nadzorniki, ki morajo enkrat v mesecu obiskati tabor, v katerih kaznenci opravljajo prisilno delo. Ali ti nadzorniki se prav malo brigajo za kaznence. Ako se pa kateri kaznenec pritoži pri teh nadzornikih, tedaj poje paznikov bič še hujše po njegovem hrbtu, da v bodočnosti izginejo iz njegovih možganov vse misli za pritožbe. Mrtve kaznence zagrebejo kar v močvirju. Včasih se zgodi, da oblastim ne naznanijo, da je smrt rešila kaznenca teh peklenških muk.

Hrana v teh taborih je izredno slaba, akoravno je delo izredno naporno. Nezabeljena zelenjava, koruzni kruh, majhen košček mastnega mesa in napol kuhana kaša so delikatese, s katerimi prehranjujejo nesrečnike, ki so postali lastnina lesnih in terpentinskih družb. Ob taki hrani opeša kmalu tudi najbolj močno telo.

Glavni delničarji in ravnatelji teh družb so profesionalni političarji starih strank, večinoma demokratje, in bogati ljudje, katerih ni prav nič sram, da množe svoje bogastvo na tak nečloveški način.

Razmere v teh taborih so postale tako strašne in kričeče, da se je zadnje mesece pričela zanimati zanje ameriška javnost. Bivši kaznenci, ki so srečno prišli živi iz tega pekla, objavljajo svoje doživljaje v teh taborih.

Ti doživljaji so strašni in pripovedujejo o trpljenju, ki se ne da opisati. Primerjati se da edino z grozovitostmi, ki so jih nekdanji uganjali belgijski izkoriščevalci v Kongu, katere so nase obrnile pozornost vsega civiliziranega sveta. Tudi nečloveško ravnanje s kaznenci v taborih lesnih družb na jugu, kliče ves civilizirani svet, da protestira in zahteva, da se odpravi. Tako ravnanje s kaznenci je sramotna pega na civilizaciji, katero je treba izbrisati nemudoma. Tako postopanje s kaznenci govori, da telesna sužnost še ni odpravljena, ampak da prav lepo cvete v drugi formi v nekaterih južnih državah, v katerih potomci nekdanjih sužnjedržcev ne morejo pozabiti, kako so njih predniki s suženjskim delom množili svoja premoženja.

V dvajsetem stoletju smo in čas je, da se odpravi vse, kar spominja na telesno sužnost. Kajti ostanki telesne sužnosti nam ne delajo prav nobene časti, ampak le govore, da beseda civilizacija ponekod služi za plašč, da se z njim pokrije najbolj nizkotna in barbarska metoda za izkoriščanje človeške delavne moči za obogatitve brezvestnih privatnih oseb na račun bednih ljudi, ki nimajo moči, da se postavijo v bran proti takemu nečloveškemu izkoriščanju.

SEMINTJA.

Sedemnajstič pred vami. — Naše prvenstvo. — Zbor J. S. Z. — Boj praznovanju. — Ubijanje radikalizma. — Molitve v rudniku. — Ostanki telesne sužnosti.

Leta 1906 je izšla prva majska izdaja Proletarca. Bila je majhna, kakor je bilo takrat naše gibanje majhno. Toda sodrugi, ki so pričeli širiti socialistični nauk med jugoslovanskimi delavci v Ameriki, so bili vztrajni. Sadi vztrajnosti je danes tukaj. Naše gibanje je jačje, nazadnjaštvo, ki je tista leta prevladovalo med našimi izseljenci, je vrženo ob tla. Danes vas pozdravlja 17. majska izdaja Proletarca, sedemnajst let dela, ki ga vrši ta list. Veliko doseženega, veliko izvršenega. In veliko je še treba doseči, veliko izvršiti. Zato naše gibanje ne bo še prenehalo, majska izdaja Proletarca vse druge bodo še prihajale med vas.

* * *

Ako dobiš v roko ta list ne da si ga sam naročil, pomni, da ga je naročil zate nekdo, ki bo čel, da ga čitaš.

Naročnike Proletarca stane iztis majske izdaje malo manj ko 6 centov, toliko kakor vsaki drugi iztis. Nekdo mora doplačati razliko, ki je precejšnja. Ti drugi so socialistični klubovi, društva, posamezni sodrugi in somišljeniki, ki hočejo, da se širi socialistični nauk med jugoslovansko delavstvo.

* * *

Uprava Proletarca ima beležiti na literarnem polju dva velika uspeha. Noben kolektor kolikor jih izhaja v jugoslovanskih jezikih, ne more meriti z Ameriškim družinskim kalendarjem. In nobena majska izdaja socialističnih in delavskih publikacij sploh med Jugoslovanskimi najsibo tukaj ali onkraj morja, se ne more meriti z majskimi izdajami Proletarca. Toliko smo mogli doseči z vztrajnostjo in s smotrenim delom. In dosegli bi lahko veliko več, ako bi imeli več agitatorjev, več sotrudnikov, večjo organizacijo. Tudi to pride.

* * *

Do 25. junija traja tekma za razširjenje Proletarca. In z njo bomo uspeli. Toda če ne bi bilo več, ki bi hoteli in delali za razširjenje Proletarca, bi imeli lahko vsaki teden pred seboj Proletarca po obsegu in vsebini kakor je ta. Vse je odvisno od dela — ne od besedičenja, ne od nasvetov ljudi, ki samo uče in kritizirajo, sami pa ničesar ne delajo.

* * *

Dne 27. maja prično zborovati v Chicagu zastopniki klubov J. S. Z. Po številu delegatov

zbor ne bo velik, toda reprezentiral bo veliko misel in veliko gibanje med jugoslovanskim proletariatom na tem kontinentu. Socialistično gibanje našega delavstva je danes najjačja sila med nami, in to silo bo predstavljal zbor Jugoslovanske Socialistične Zveze. Tisti, ki so govorili o poginu Proletarca in smrti J. S. Z., si v bodoče lahko prihranijo trud. Naše gibanje je živa sila, ki se šele razvija, zato ji ni usojena smrt. Gibanje za izpopolnjevanja, izboljšavanja, za ustvarjanje pogojev, ki bodo omogočili boljšega človeka, je nesmrtno. Tako gibanje predstavlja danes socializem in vse tiste struje, katerih cilj je socializem in resno delajo zanj.

* * *

Sovjetska Rusija praznuje letošni prvi maj oddahnjena. Napore sovražnikov vreči njen režim je odbila. Sedaj se je posvetila notranjemu delu, da si zgradi gospodarski sistem, ki bo prinesel njenemu ljudstvu blagostanje. In druga njena ravno tako važna naloga je vzgajati mase. Največji sovražnik širokih ruskih mas je v praznovrstvu. Raditega se v Rusiji prizadevajo komunistični krogi, posebno mladina, da se omeji vpliv religij, ali da se jih vsaj prisili priti bližje k realnemu življenju. Listi so veliko poročali o "barbarskih" demonstracijah ruske komunistične omladine proti veram in seveda obojali tako početje. Toda take demonstracije niso ničesar novega, ampak že precj stara stvar. Boj proti zablodam je starejši kakor krščanstvo, zato se civilizacija širi in izpopolnjuje. Vere kakor so bile in kakršne so, obledevajo.

* * *

Norman Hapgood poroča, da se je sešel v Nemčiji z nekaterimi prominentnimi osebami, ki so prišle iz Rusije. Te so mu na vprašanje pojasnile, da so bila poročila o protiverskih izgrelih v Moskvi in drugih ruskih mestih fabricirana. Pripovedovali so mu, da so videli na trgu pred katedralo v Moskvi na velikonočno nedeljo procesijo, v kateri so bile množico pobožnega ljudstva s svečami v rokah, zatopljene v pobožno molitev. Hapgood iz tega izvaja, da so poročila o zatiranju ver in protireligijskih demonstracijah le propaganda za diskreditiranje boljše-vizma, kakor ga on imenuje. V tem ima prav. Toda sovjetska vlada, dokler bo na vladi komunistična stranka, bo delovala za trebljenje vpliva ver nad masami ruskega ljudstva. Pravoslavna cerkev v Rusiji je v dolgi dobi, ko je bil na krmilu carizem, zastrupljala razum ruskega mušika. Samo raditega je bil carizem toliko časa na vladi.

* * *

V St. Josephu, Michigan, se nadaljuje sodna obravnava proti komunistom. Na zatožni klopi je sedaj Chas. E. Ruthenberg. Ampak kakor se ne more v michiganskem gozdu strmo-glaviti ameriški kapitalizem, tako se ne more v michiganskem in nobenem drugem mestu ali

mestecu ubiti ideje; delavsko gibanje se ne more obsoditi na smrt, niti ga potlačiti v ječe. Preganjati posameznike je mogoče, isto tako tudi velike skupine. Ampak tistega, kar preganjalci žele s tem doseči, ne dosežejo. Posledice so navadno obratne.

* * *

V bližini Duquoina v Illinoisu se nahaja premogovnik, v katerem so delavci sklenili vselej moliti predno prično z delom. Vsako jutro, ko se spuste v globino, se odkrijejo in opravijo kratko molitev. Potem odidejo vsak na svoje mesto. V Leadvillu so Slovenci molili za boljše delovne razmere, kakor poroča tamošnji slovenski župnik. Ko so opravili pobožnost in se razšli, se je zgodil v cerkvi ogenj in njihov hram je danes razvalina. Molitve niso ostrušile toče, ne priprosile dežja, ne odvrnile kuge, niti izboljšale delavskih razmer in tudi eksplozij in nesreč v premogovnikih ne bodo preprečile. Razumno delo, človekov genij, lahko veliko napravi, molitve nič.

* * *

V floridski legislaturi se prepirajo o predlogah, ki določajo, da se pretepanje kaznjenjcev, ki se jih oddaja v "najem" privatnim podjetnikom, odpravi. Prečitajte članek "Ostanki telesne sužnosti", priobčen v tej izdaji. Florida in druge države na jugu niso v Rusiji. Njihova zastava je zastava ameriške Unije. Ruska vlada ima priliko poslati protestno noto vladi v Washingtonu proti barbarskemu postopanju z jetniki in s tem domisliti Hughesa in Hardinga, da je brutalnost doma tudi v tej gloriozni republici in ne samo v Rusiji.

* * *

Kaj je socialistično gibanje.

Ljudje veliko govore o socializmu, o socialistični stranki, o mednarodnem delavskem gibanju, o internacionalah, o frakcijskih sporih in take reči. Toda ali opazite, da so o vseh teh rečeh večinoma zelo slabo poučeni? Zakaj? Zato, ker črpajo vesti o delavskem gibanju iz listov in revij, ki niso socialistični ali pa iz takozvanih delavstvu prijaznih publikacij.

Kar velja za delavstvo drugih narodov, velja tudi za slovenske delavce v Zed. državah. Le tisti, ki redno in vestno čitajo Proletarca, vedo kaj je socializem, kakšne so aktivnosti delavskih strank po svetu. Proletarec je priobčil nešteto raznih člankov,otic, poročil in komentarjev, iz katerih se je naše delavstvo marsikaj poučilo o sistemu in boju za sistem, ki ima zavladati na svetu.

Ali potrebno je, da poznajo socializem tudi tisti, ki mislijo, da ga poznajo. Med te širite Proletarca. In širite ga tudi v vrste nezavednega delavstva. Socializem potrebuje inteligentno delavstvo, ki ve kaj hoče, ne samo, kaj noče. Da je na svetu toliko konfuzije v ljudskih masah, je raditega, ker samo vedo kaj NOČEJO, in še to v zmešanih pojmi, ne vedo pa, ali pa si niso na jasnem, kaj HOČEJO!

Zavzemi se širiti socialistični tisk v svojem in v interesu drugih delavcev!

TIPI LJUDI, KI ZAHAJAJO NA SESTANKE SPIRITUALISTOV, DA SE POGOVARJAJO Z DUHOVI.

Ta slika je fotografski posnetek neke spiritualistične "pobožnosti" v Chicagi. Poglejte te obraze, kako so zaglabljeni v molitev, kako pričakujejo v svetem strahu duhov umrlih. Conan Doyle in njegovi pajdaši imajo bogato žetev, kajti na svetu je še veliko bedastih ljudi.

Strah in praznoverje.

Anton Slabe.

Zgodovina človeštva je neprestan boj med temo in lučjo, med znanostjo in praznoverjem. Razvoj prikazuje zmote in zablode človeških otrok, njih sanje, upe in trudna pota, oškropljena s solzami in krvjo, in jih zaznamuje. Brezštevilne so žrtve, ki jih je darovalo človeštvo na altar strahu in praznoverja. Žrtve vojn, bolezni, potresov in drugih katastrofalnih dogodkov se ne dajo nit izdaleka primerjati s škodo, ki jo je povzročila človeštvu vera v zle in dobre duhove.

Vera v duhove se je porodila v času, ko se je v primitivnih možganih pračloveka začel razvijati razum. Večina prvih pojmov ver v duhove so antropomorfističnega značaja. Primitivni človek je opazoval naravne prikazni njegove okolice in jih tolmačil v podobah samega sebe. Videl je pripogibanje bilk in slišal šustenje listja v vetru; opazoval je butanje valov ob obrežje, toda moči, ki je to povzročala, si ni znal tolmačiti. Oblaki so plavali po nebu, spreminjajoči vsak čas svoje oblike v fantastične podobe. Bliskalo se je, gremelo in treskalo in drevo poleg divjaka se je razklalo na tisoče kosov. Opazoval je sonce, luno in zvezde; videl jih je vzhajati na eni strani in zahajati na drugi. Primitivni človek, živeč v tesnem stiku z naravo, je videl vse to bolj živo, kot si mi moremo predstavljati. Videl je, da se ti elementi premikajo, da spreminjajo obliko, torej morajo biti živa bitja. Da lahko vrše te izpremembe, morajo biti obdarovani z razumom, — nekaka božanstva. Ta pojem primitivnega človeka je postal bistvo malikovanja, — prva oblika praznoverstva. Iz te oblike so se razvile druge verske ideje, ne samo primitivne, temveč cela vrsta teologičnih koncepcij ter vse vere v duhove.

Ko je divjak premostrival svojo senco, ni razumel svojstva in učinka svetlobe. Videl je le svojo, več ali manj popačeno brezstvarno podobo, premikajočo, kakor on in spreminjajoča svojo obliko v razmerju s črto izvirajoče svetlobe. Opazil je, da mora biti senca nekak proizvod njega samega. Iz tega je sklepal, da je nekaj v njem, spadajoče k njemu, on sam v drugi podobi, toda brez kosti, mesa in krvi, — njegov duh. Tako najdemo, da sta izraza "senca" in "duh" rabljena v več slučajih kot en pojem v mitologijah vseh narodov.

Ko je divjak gledal v mlakužo, je videl svojo obliko v jasni izrazovitosti. Toda ko je potaknil roko v vodo in hotel zagrabiti svojo podob, ni bilo v mlakuži ničesar. To, kar je videl, je moralo biti breztelesna stvar, duh ali prikazen.

Kar je videl primitivni človek s svojimi

očmi, mu je potrjeval glas in odmev. Ko je stal v globeli in vpil, se je njegov krik ponavljal in odmeval od okoliških pečin in gorovja. Spoznal je, da je bil to njegov glas, ponavljajoč njegove besede, toda daleč v stran od prostora, kjer je on stal. Iz tega je sklepal, da mora biti tam njegov duh, posedujoč moč govora, kakor on sam.

V spanju je izgledalo, kot da je duh začasno zapustil svoje bivališče. Smrt si je divjak predstavljal kot neprestano spanje. Duh je odšel in se ni povrnil več. Kam je odšel? Na to vprašanje si je divjak različno odgovarjal. Večina primitivnih plemen je verovala, da so duhovi prebivali v bližini telesnih ostankov umrlih. Pri skoro vseh plemenih in narodih se je na ta način ohranila vera v posmrtno življenje.

Vera v posmrtno življenje duhov posameznikov je vplivala globoko na mišljenje živih. Te duhove se je smatralo skoro v vseh ozirih za zlobna bitja, in večina nezgod in nesreč, ki so se prigodile živim, se je smatralo kot delo teh duhov. Hudobna bitja, duhovi umrlih, so bila vsepovsod. Teh se je divjak bal, oboževal, prosil in rotil in jih klical z različnimi imeni. Živeč med divjimi živalmi, v vednem boju z njimi, je bilo njegovo glavno opravilo boj za obstanek; strah in trepet sta bila prevladujoča elementa. Strah pred neštetimi duhovi, trepet pred naravo in njenimi elementi, strah pred divjimi živali in divjimi ljudmi, njemu podobnih, to vse ga je sililo, da je moral vedno paziti in bežati, ali pa boriti se z njimi, ako ni bilo drugega izhoda. Popoln sužnej teh strahov, je le redkokdaj užival trenutek miru in počitka. Toda ves ta strah pred zverjadjo in elementi narave je bil malenkosten v primeri z drugim, neznan živalstvu, — strah pred duhovi. Ta vse in povsod zastirajoča groza, ki si jo je ustvaril sam, mu je prizadevala neizrečne muke. Pred divjimi živali se je še lahko rešil z bojem ali na kak drug način. Toda proti moči duhov ni bilo izhoda. Četudi vedno okoli njega, bili so nevidni, nedotakni in nerazumljivi. Volja duhov mu je bila neznan, in ako si je nakopal njih jezo, najti ni mogel načina, da bi jih potolažil.

Razumljivo je, da je bila v tej strašni stiski vsaka misel, ki je obetala kakršnokoli rešitev, dobrodošla. Toda od kje naj pride rešitev? Edini uspešni način, izvedeti želje duhov, je bil mogoč le potom posredovalca, ki naj bi posedoval moč občevanja med duhovi in ljudmi. V takih okolščinah ni nič čudnega, ako je divjak hitro verjel in željno sprejel vsakega, ki si je lastil nadnaravno moč. Ako pomislimo, da se nahaja celo danes v takozvanih civiliziranih

državah na stotine duševnih mazačev in prerokov, ki privlačujejo množice privržencev in vernikov, se ni čuditi praznoverstvu primitivnega človeka, ko je, v vedni grozi pred zlobnimi duhovi, iskal pomoč pri posredovalcih. Tisti, ki so si prisvajali nadnaravno moč, so bili povsod dobrodošli in so izvajali velikanski vpliv na mišljenje ljudstva.

Začetek vseh ver in poznejših verskih in cerkvenih institucij je delo strahov in praznoverja. Tudi krščanska religija ni nič drugega kot posnetek mitologije in popačene zgodovine mnogih narodov. Nešteti "svetniki" in "svetnice", pred katerimi se ljudstvo klanja, katere časti in moli in jim prinaša darove, nadomestujejo starodavne malike in zle duhove, ki so povzročali strah in trepet v življenju primitivnega človeka.

Vsa znanost in iznajdbe pretečenega in sedanjega stoletja niso mogle odstraniti strahu in zmot. Še vedno stoje v napotje resnici in napredku. Nevednost mase je še ogromna. Resnica je, da so lažnjive ideje o duhovih in strahovih ovržene in prava razlaga o naravnih pojavih dokazana, toda vse to je vsled nevednosti mase še mala stvar. Število tistih, ki poznajo resnico, je relativno neznatno celo v najbolj naprednih državah. Velika večina ljudi ima le površne pojme o zakonih narave; kajti za spoznanje fizičnih, kemičnih in drugih zakonov so potrebna leta študiranja in eksperimentiranja v laboratorijih.

V knjigah, kjer se opisuje priseljevanje raznih narodov v Ameriko, naletimo o praznoverju Slovencev zanimiv, čeprav poniževalen opis. Opisuje se nas kod ljudstvo, ki veruje, da ima duhoven moč "panati" ogenj, napraviti točo, zamaševati človeka in druge podobne budalosti. Nič ne more biti bolj absurdnega, bolj odurnega kot vera v nadnaravno moč duhovnika. Ko bi kdaj imelo duhovništvo to moč, bi spreminilo ta svet že davno v blaznico in pekel. Vse religije so bile vedno, so še in bodo sovražnice

napredka. To je naravno, tak je njih sistem in značaj. Proti vsakemu novemu odkritju, proti vsem znanostim so religije s pomočjo ignorantne mase vodile boj z ognjem in mečem, z lažjo in potvarjanjem. Ako bi duhovništvo posedovalo kako nadnaravno moč, bi že zdavnaj uprabilo vse učenjake in znanstvenike in borilo se za svobodo. Ne, v nadnaravno moč duhovni, ki, razen idiotov, ne verujejo. To vero prepovedujejo masi. Ko je bila moč cerkve v političnem oziru večja, kakor je danes, so se njeni zastopniki posluževalci natezalnici, vislic in grmad, potem katerih so pošiljali ljudi na "drugi" svet "ad maiorem gloriam Dei." Ta sredstva so učinkovita, dočim se na nadnaravne ni zanašati. Vse posredovalci med tem in "drugim" svetom, so zaostalega "čarodejca" v afriški džungli do rumskega papeža, so, kar se nadnaravnih sredstev tiče, enako brezmočni.

* * *

Tužen je pogled na žrtve strahu in praznoverja. Popotnik stoji med razvalinami lažnjivih upov in spoznava zmote in boj človeških otrok, iskajočih odgovora na vprašanje "od kod in kam?" Vsenaokrog preže ostudne pošasti, ki branijo uživati sad z drevesa Spoznanja. Človeštvo je še vedno pod vplivom grozne Gorgone; njen pogled je še vedno učinkovit in usodopoln. Kje je resnica, kaj je zmota? Resnica je težko razumljiva in nepriljubljena; zmote očarajo. Podobne so pesmam siren, ki vabijo neizkušene mornarje na pot pogube. Na obrežju časa, v kraljestvu mraka, leže beli skeletni mornarjev, ki so se odzvali čaru sladkih pesmi laži in zmot. Vendar popotnik ne obupava. On pozna zgodovino človeštvu in ve, da se utisi in ostanki conov v procesu človeškega razvoja ne izbrišejo na mah. Človeštvo je še otrok, mlad in neizkušen. Navajen teme, se boji luči, je plah in trepet. Toda luč se bliža in se širi. Razum jo dviga, preganja temo, krepi otroku moč in mu učvršča hojo. Kadar se razgrne, takrat bratje, izginejo strahovi.

Ivan Molek.

Skozi mrak . . .

Skozi mrak, sodrugi, vodi pot na solnce;
skozi noč gre cesta v svitli dan.

Skozi mrak trpljenja v boljše dni življenja,
skozi noč tiranstva, bede in tlačanstva
v jutro slave pelje ozka pot.

Vsak korak je nova rana, vsak odmor je bolečina;
polja črna so močvirja, vsaka lučka je prevara;
mnogi bratje so volkovi, mnoga zvezda je zvodnica.
Male duše, proč s te poti! Ne napotja!
Le možje iz jekla sekajo si cesto skozi mrak!
Le možje premagajo močvirja in volkove!
In zato bo dan.

IVAN MOLEK:

KAMEN PRED HIŠO.

Hiša, v kateri se je rodil Janže, je bila lesena, stara in nekoliko nagnjena na ono stran, od katere vedno piha burja. Pred hišo je moled iz tal velik kamen s tremi topimi vršički, umazan in črn od starosti. Kamen je tudi visel na ono stran kot hiša. Ne vem, ali se je kamen nagnil iz spoštovanja do stare bajte ali se je koliba zbalala zamere starcu, katerega je uzrla pred seboj, ko so jo postavili bogvekdaj, ter sledila njegovemu vegastemu položaju.

"Ate, čemu je ta kamen pred hišo?" je vprašal Janže očeta, ko je odrasel. "Saj nam je samo v napotje."

"Mojemu očetu ni bil v napotje, dedu in njegovim očetom tudi ne, zakaj bi bil nam? Delaj kar češ, Janže; poderi hišo in postavi novo, toda kamen pusti. Delaj po svoji glavi, toda kamen pusti, kjer je in drži se besed gospoda župnika. Ne govori več o tem."

Janže ni več govoril o tem. "Bajto pode-rem in postavim novo, ko bom svoj gospodar, toda kamen pred durmi ostane. Če ni delal neprilik očetu in dedom, zakaj bi meni?" je modroval sin.

* * *

Janže je danes v Ameriki. Pravzaprav je že petnajst let. Ko se je poslovil od očeta, je rekel, da se vrne v dveh letih.

"Toliko naredim, da bo za novo hišo pa se vrnem."

Toda leta so tekla, oče je umrl, bajta je razpadala, Janže pa je še vedno nakladal železno rudo v Garyjevem peklu.

"Samo še eno leto, potem pa vrag vzemi vse skupaj!" je zaključil Janže, ko je zopet prišla spomlad. Prišla je druga spomlad. "Ah, nič ni, pa še eno leto!"

Prišla je velika stavka. Prišla je kakor vojna, ki vrže vsakdanje življenje iz tira. Kdor je nanjo najmanj pripravljen, je najbolj presenečen.

"Janže, ti si z nami, mar nisi?" so ga vprašali tovariši, navdušeni stavkarji.

"Ne vem," je zastokal Janže in bilo ga je strah.

Šel je k župniku, kateremu je pridno nosil dolarje.

"Gospod, kaj naj storim? Štrajk je. Ako ne delam, ne bo plače, če pa delam, me bodo grizli; tistim, ki delajo med stavko, pravijo skebi. Zdaj je moje zadnje leto v Ameriki. Moj Bože, koliko se mučim za tisto hišo!"

Župnik je bil praktičen župnik.

"Ali so vsi zaštrajkali?" je vprašal Janžeta.

"Najbrž vsi."

"Potem počakaj nekaj časa. Saj se bodo kmalu naveličali."

Stavkarji se pa niso hoteli naveličati. Tekli so dnevi in tedni; prvi mesec je bil naokrog. Janže je mralone zbolel od same skrbi. In kako sitni so bili navdušeni stavkarji! Sleherni dan so ga nadlegovali, naj stopi v unijo, naj gre piketirat, naroči delavski list, to in ono, in vabili so ga v socialistično organizacijo.

Zopet je potrkal pri župniku.

"Kaj naj storim? Stavke noče biti konec. Pravijo, da se je šele začela. In vabijo me v unijo, na stražo, ponujajo liste in nagovarjajo me, da bi se zapisal v organizacijo socialistov. Joj, težko je!"

"Nikamor ne!" zraste župnik in jezno zavrti oči. "Tvoj oče je dolgo živel, mar ni?"

"Petdeset let je bil star, ko se je oženil in sedemdeset mu je bilo, ko je umrl. Petdeset maš te že čitali zanj in—"

"Da, in ni poznal unij, listov ne socialistov, ali je?"

"Bogme ni! Kje za božjo voljo? Verem mož je bil — še celo kamen je spoštoval. Pred našo hišo je bil kamen, velik in črn kamen od starega veka in še danes tam stoji in ostane. Oče so rekli: "Pusti kamen, Janže, in ubogaj gospoda župnika."

"Dobro torej. Pravi mož, dober kristjan! Takih nam je treba in cerkev bo stala kakor tisti kamen. Stavke bo kmalu konec. Delavci pridejo iz drugih mest in ti pojdi z njimi, da ne izgubiš dela."

Janže je bil pokrepčan, kakor da se je napil močnega kalifornijskega vina.

Zopet so ga nagovarjali. "Nočem!" jih je zavrnil kljubovalno. "Ne potrebujem teh reči. Moj oče je bil lahko brez tega, zakaj ne bi bil jaz?"

Stavkarji so se smejali.

"Tvoj oče je morda nosil kamižolo, zakaj je ne oblečeš še ti?"

Janže je bil užaljen in hitro se je oddaljil.

Prišla je četa stavkokazov v spremstvu pri- vatne garde, ki je bila oborožena do zob. Stavkokazi so korakali kakor kaznenci med gardo in nastanili v bližini jeklarn. Velika hiša je bila ograjena z bodečo žico in oborožena straža je stala na vseh vogalih.

Drugi dan se je Janže zmuznil v tovarno in vprašal za svoje staro delo. Delovodja ga je bil vesel in dal mu je boljše delo z večjo plačo. Vrnilo se je še par omahljivcev, ogromna večina delavcev pa je vztrajala v boju.

Stavkarji so grdo gledali Janžeta, izdajalca.

"Glej, da se ne izpotakneš ob kamen," so mu klicali za srečno pot.

Janže je napeto pogledal predse in premeril sajasto cesto kolikor je neslo oko. Mogoče je res kje pred tovarno velik kamen! — Nato so ga vozili na delo in z dela na tovornem avtomobilu, na katerem sta sedela dva policaja, eden spredaj in drugi zadaj.

Janže je imel lahko delo in dobro plačo — in želel je, da bi štrajk trajal še dolgo. Izračunal je, da v dveh mesecih prav lahko zapusti Ameriko in odnese dovolj za novo hišo poleg tega, kar dobi župnik za maše, ki jih zdaj čita zato, da bi mu Bog dal srečo pri delu med stavko!

Malo je bilo izurjenih delavcev v tovarni. Stavkokazi so posedali, pohajkovali, ležali in vlekli mezdo. Delovodja jih je grdo gledal, ali pomagati si ni mogel. Tak je sistem. Če pa je kateri prijel za delo, je naredil več škode kakor koristi.

Toliko več koristi pa je imel Janže. On je bil zdaj med najboljšimi, najizurnejšimi. Kako visoko človek skoči v nekaj tednih! In poskočil je še višje. Nekega jutra mu je delovodja naznanil, da odslej je mali bas. Resnično — bas je! Nič ne bo delal, samo znamenja mora piskati operatorju orjaškega dvigala in nadzorovati skupino stavkokazov pri delu. Janže je nekaj hipov strmel in potem se je držal na sladki smeh.

Zvečer se je po ovinkih—da bi ga ne videli sitni stavkarji — splazil v farovž in sporočil veselo novico župniku.

"Hvala Bogu in vam, zdaj sem bas! Oh, da bi le stavka trajala večno!"

Pol ure pozneje je zapustil župnišče. Župnik se je hahljal in spravil petačo.

"Ančka, prinesi kvort ohajca!"

* * *

Stavka se je vlekla in upanje delavcev na zmago je bledelo. Vsak teden je odpadel ta in oni ter kapnil nazaj v tovarno; mnogo jih je odšlo drugam za delom. Armada stavkarjev se je krčila in kapitalistični časopisi so enostavno zaključili, da je stavka končana. Prinesli so intervju glavnega upravitelja jeklarske družbe, ki je naznanil, da tovarne obratujejo normalno.

Delovodja je najbolj občutil to laž. Ljudi je sicer bilo dovolj, toda starih, najboljših delavcev še ni bilo na delo. Janže je bil še vedno bas.

Nekega dne—dež je lil in mrzel veter je bril —je Janže stal na svojem mestu in dvakrat zapiskal v znamenje, naj dvigalo potegne. Operator je odprl gonilno silo, toda stavkokaz je slabo zapel verigo. Komaj se je ogromni tovor železa dvignil v zrak, je kavelj popustil, veriga se je odpela in silna masa je treščila na tla. Človeški glas je zamrl v groznem trušču. Operator je naglo zaprl silo, toda bilo je prekasno.

Pod kupom železnih tramov so ležala zmečkana trupla štirih stavkokazov, kakih deset korakov proč je pa omedleval Janže v mlaki krvi. Odpeljali so ga v bolnišnico in mu odrezali obe nogi, kateri je bil strl železni tram.

Janže je ležal v postelji in gledal topo v strop. V sobi je bil mrak. Strop se je razmaknil in pred Janžetovimi očmi je stala stara, vise-

ća bajta in pred njo je bil velik kamen. Bajta je razpadala in izginjala, ampak kamen je ostal. Kamen ni bil več pred hišo, zdaj je ležal, silen in težak kakor gora, na njegovih očeh, na prsih na njem, kakor je bil dolg in širok . . .

***

Napredek produkcije v Rusiji

Med vojno in po revoluciji je produkcija ruske industrije zelo trpela, v nekaterih slučajih popolnoma skrahirala. Ko je bil strmoglavljen carizem, je bila ruska industrija že desorganizirana. Potem se je prišlo z odpadom Poljske in drugih dežel industrijski kaos. Nato je sledila druga revolucija, s katero so prišli na površje boljševiki in s tem doba civilne vojne. Nešle armade so prodirale v Rusijo in onemogočile produkcijo v krajih, katere so zasedle. Zavezniki so počeli z blokado, in revolucionarna Rusija je imela polne roke dela, da reši to, kar ji je bilo najdražje — revolucijo.

Sedaj se peča ruska vlada največ z rekonstrukcijo gospodarskega življenja. Opustila je staro taktiko, ki vodi vse obrate država, in uvedla sistem, ki je znan pod imenom "nova ekonomska politika." Železniški obrat je v zadnjem letu zelo izboljšala, pa tudi drugi obrati izkazujejo napredek v produkciji.

Desetemu vsesovjetskemu kongresu je predložila vlada poročilo za dobo treh let, ki izkazuje, v kolikomeri je produkcija ruske industrije napredovala in koliko bo morala še napredovati, da doseže produkcijo kakoršna je bila leta 1913. Edino oljna industrija je dosegla polovico viška predvojne produkcije in pridelok prediva (lan itd.)

Iz sledeče tabele je razvidno, kako napredujejo skozi zadnja tri leta glavne ruske industrije po odstotkih in v koliko so manjše od predvojne produkcije.

	1920	1921	1922
Premog	26.8	30.8	36.3
Olje	41.1	42.7	51.3
Rudarstvo	8.7	9.3	14.3
Elektro-industrija	11.9	29.5	37.3
Bombaž	5.2	7.5	22.2
Volna	23.3	17.2	36.3
Lan	38.2	25.4	56.3
Sladkor	5.9	6.7	7.1
Kavčuk	5.1	10.7	24.3

Tu niso označene vse ruske industrije, ampak le nekatere. Iz teh števil lahko čitate, kako težka naloga čaka Rusijo, predno vspostavi svoje gospodarsko življenje na normalno višino. Napredek ne bo vedno tako počasen, kakor prva leta po revoluciji; ko bo enkrat zgrajena prava podlaga za ekonomsko obnovo, bo produkcija vidoma rasla, kar se zgodi tekom par prihodnjih let, ako ne nastanejo kake krize ali vojne, ki bi pomaknile gospodarsko življenje zopet nazaj.

***

Niso vsi člani socialističnih organizacij pristopili v stranko s čistih nagibov. Eni so bili pridobljeni potom agitatorjev, dasi v srcu sovražijo socialiste in so po svoji naturi konservativni. Eni imajo sebične namene. Eni žele potom socialistične organizacije dobiti lahke, dobro plačane službe. Kako trhel je socializem takih ljudi, prikazuje to, da ako se jim namere ne posrečijo, odstopijo in blatijo stranko bolj kakor njene načelni nasprotniki. Takih kreatur je najti pri vseh narodih in tudi ameriški Slovenci nismo brez njih.

Nikolaj Lenin.

Izmed vseh državnikov novejšje dobe ni imel nihče na sebi toliko bremena kakor Nikolaj Lenin in nihče toliko sposobnosti, toliko energije, kakor Lenin. V najkritičnejših časih Rusije je vodil njeno usodo po potih, ki so ji obvarovale uspehe revolucije.

Naporno delo ni bilo brez posledic na njegovo zdravje. Človek, tudi če bi bil iz jekla, se obrabi, utruji, izčrpa. Lenin je vodil Rusijo po njeni poti revolucije vse do zadnjega poletja. Toda znaki fizične oslabeledosti so se poznali na njemu že prej. Potem ga je bolezen položila v posteljo. Ozdravil je in se prijel z vso svojo močjo dela — in ponovno je zbolel.

Žurnalisti so ga že naštetokrat pokopali. Vsaki teden je vsaj enkrat umrl. Čez par dni je zopet oživel. Pri tem niso mogli skriti svoje želje, da bi Lenin res umrl. Potem — potem morda pade revolucionarna Rusija, morda pride na krmilo "civilizirana" vlada, francoski upniki bi dobili svoje milijone, posojene carski vladi, washingtonska vlada bi hitro poslala svojega poslanika v Moskvo, nevarnost boljševizma bi bila odstranjena. Človek, kadar bdi, sanja o stvareh katere želi; ne samo sanja, tudi trudi se uresničiti sanje.

Leninova volja še vedno vlada v Rusiji. Njegovi argumenti so še vedno merodajni v ruskih sovjetih. Njegova prevdarnost je še vedno uvaževana — dasi vsled svoje bolezni ne more posvetiti državnim poslom več tiste paznosti kakor jo je. In kar je glavno, Rusija kljub ne-

številnim krizam prospeva. Rekonstrukcijo ruskega ekonomskega in kulturnega življenja se z vsem zamahom izvaja.

Sovjetski režim je delal napake in jih še dela. Lenin jih ni nikdar tajil. Velikokrat je dopuščal skrajnejšem, da je šlo po njihovem, dasi jim je mirno povedal, da bo s tem storjena napaka. Ampak ker so insistirali, jim je bilo ugodeno. Potem, čez nekaj mescev ali tednov,

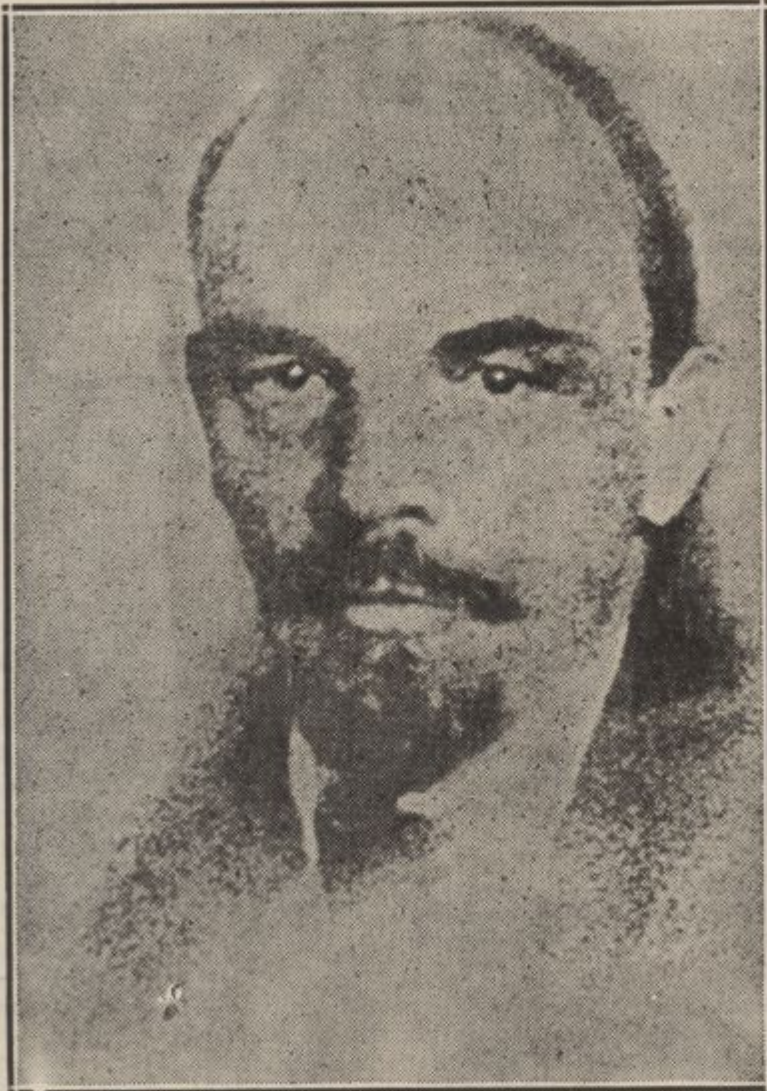
ko je bila napaka storjena, jih je opozoril na svoje prvotne argumente. Na ta način je njegov vpliv raste in med priprostim ljudstvom v Rusiji je postal legendarna oseba.

Tudi Lenin je podvržen zmotam, kakor vsak človek. Toda izmed vseh važnejših sovjetskih državnikov ima on največ prevdarnosti, — največ sile zabraniti drugim delati napake. Lenin je dalekoviden, kar se o kapitalističnih državnikah ne more trditi. On si ne dela iluzij. On ve, da človeštvo ni še zrelo za idealno družbo, v kateri bi človek delal za druge kakor sam zase.

Marsikaj, kar se je dogajalo v Rusiji po

revoluciji in kar se danes dogaja, Lenin ne odobrava. Ampak vseh neljubih stvari ne more preprečiti noben posameznik; saj nima niti Bog v nebesih te moči, kajti če bi jo, ne bi dopuščal na svetu toliko krivice in barbarizma kolikor ga je.

Lenin je smrtnik in to, kar žele sovražniki Rusije, se lahko zgodi. Ampak če mislijo, da bi se s smrtjo Lenina zrušila revolucionarna Ru-

NICOLAI LENIN.

sija, se motijo. Ameriški črnici niso bili osvobojeni telesnega suženjstva zato, ker je živel Abraham Lincoln, in revolucija v Rusiji se ni dogodila zato, ker je živel človek z imenom Nikolaj Lenin. Veliki čas si poišče velikega človeka. In ruska revolucija je poiskala Lenina.

Nad pet let se je že vzdržala ruska revolucija, danes jačja ko kedaj poprej. Veliko je že spremenila v svoji taktiki, dala je privatni lastnini mnoge koncesije, približuje se ostalemu svetu, toda pri vsem tem je ostala revolucionarna Rusija, nosilka nove civilizacije, graditeljica sistema družbe bodočnosti. In vseh teh pet let jo je spremljal s svojo vodilno besedo Nikolaj Lenin. Sedaj, ko je izmučen, ko ne more njegov glas več toliko doneti na sovjetskih zborih, opravljajo posle drugi, istotako v prid delavske in kmečke Rusije. Revolucionarna Rusija bo živela, ker ima v sebi pogoje za življenje!

***

Pripovedovalci povesti.

F. S. Tauchar.

Bila je prijazna družba treh aktivnih sodrugov zbranih krog mize v čitalnici Slovenskega doma. Celó uro so bili že tiho, poglobljeni v čitanje časopisja, ki je vodilo velike razprave o domačih in svetovnih problemih. Zasedovali so poročila o iznajdbah na zemlji, ter o novih odkritjih v vsemirju.

Imeli so navado, da so po čitanju izražali svoja mnenja; argumentirali vsestransko, obsojali to, hvalili ono. In tudi zdaj se je videlo, da so samo čakali da eden odloži list in prične pogovor. Nihče ni maral začeti, boječ se da ne bi nadležno motil tovarišev.

Končno Miha odloži list, v katerem je bral, da so ameriški astronomi po dolgem obotavljanju nazadnje vendarle priznali Eisteinovo teorijo o relativnosti. Grog in Martin sledeč prejšnjim navadam, storita isto.

V tem trenutku je bil ustvarjen psihološki moment dati smer debate s tem, da človek prvi vrže svojo idejo na karpel. Medtem ko je Miha skušal priklicati v spomin koliko milj meri Betelgeuse v premeru, je Martin stavil popularen predlog, da vsak izmed njih pove eno dobro povest, sestavljeno po vtisih ki jih je dobil iz dnevnih novic. In predno je dobil odgovor ali potrdilo tovarišev, je pričel:

“In ker sem se jaz izmislil pripovedovanje povesti, mi pač dovolita, da prvi povem svojo.”

Tovariša sta ga opozorila, da mora biti dobra, jedernata in kratka reč, ker prazno slamo so že itak prevečkrat mlatili. Martin je to obljubil s pripombo, da naj ne bosta preveč radodarna s temi medicinami in da naj jih večji del pridržita zase ko prideta na vrsto, in nadaljeval:

“Iz splošnih poročil tikajočih se nerešenih

delavskih problemov sklepam, da smo še ravno tam kjer smo bili v začetku. Ako izgleda na enem koncu izboljšano, se ti podira na drugo strani.

“Ne zamerita, tu izgleda res kot potrat energije na nepravem mestu!

“Več pozornosti polagam jaz kemiji, tehniki in modernim strojem, ki se vedno izpopolnjujejo in popolnejši nadomestijo obsoletne. Helij, obeta omogočiti zračno plovbo stodostotno varno; in hefnium, do sedanji zadnji priseljenec kraljestvo kemije, obeta igrati velikanske vloge, ki bodo vplivale tudi na socialen razvoj človeške družbe. Zrak nam bo v bodoče nudil večinoma zakladov kot jih je do sedaj tako bogata zemlja . . .

“Kaj radi govorimo o Prvem maju, ker obhajujemo ideale katerih simbol je. Prvi maj za delavstvo bo tedaj, ko potom iznajdb doseže velike uspehe in izpopolni stroje — in kar je glavno, da jih tudi za sebe obdrži in ne dovoli privatnim interesom izkoriščati novih iznajdb v svoje zasebne namene, kot se je godilo do sedaj. Jaz ne vem zakaj bi ne imel koristiti od produkcije stroja tisti, ki ga operira, mesto onega, ki ga “le-stuje”!

“Dokler ne razušimo teh čudnih navad in temeljev, ne bo resničnih izprememb za nas. Dajali se bomo, uvajali petit reformacije — in stavimo vedno na istem mestu kot smo bili odkar pomnimo zgodovina, če ne bomo pričeli odločnejše, bolj vzajemno, in saj na glavni fronti vsi enako nastopati . . .

“In, draga moja, srečnega se čutim videti, da ta pomembna izprememba prihaja med nas!”

Rad bi bil še govoril, kajti jezik se mu je še le razvozljaj; toda spomnil se je, da dolge in suhoparne govorance več škodujejo kot koristijo, ter da ima dva dobra kritika pred seboj. Oči se je po tovariših da vidi kakšen vtis so napravile njegove besede, ter zavzel pozo poslušalec.

Miha vstane in napravi par kretenj z rokami, katere podpre s tistimi važnimi potezami svojega resnega obraza, ki so bile poslušalcem tako znane, ter prične:

“Preustroj sistema je stara fraza med nami, bosta mislila, toda fraza dol, fraza gor; jaz bom ravno o sistemih govoril — in sicer govoril nekaj pametnega.

“Ako primerjamo organizem naše družbe s tistimi onim čebel, vidimo velik kontrast.

“Sistem čebel je komunističnosocialističen. Vsak panj, oziroma roj čebel, je sovjet zase. Troje vržejo ven; in delajo ter uživajo skupno. V naši družbi skoro vsi delamo . . . Toda kaj kaže delo, je pa drugo vprašanje!

“Nekateri — veliko, mnogo jih je — strijejo samo kupone od bondov. Študirajo, kako bi se ognili celo kolektivnemu davku, katerega dosledno plačajo vsi tisti, ki imajo že itak premalo dohodkov za preživljanje svojih družin v tej

splošni draginji in veleizkoriščanju. Kapital v privatnih rokah ima za človeštvo to slabo stran, ker onim ki imajo premoženje ni treba producirati, dasi življenje ne more eksistirati brez produkcije. To naslanjanje enih na druge je glavni povzročevalec proletarskega gorja, iz katerega izvirajo potem še neštete druge nepravilike.

"Očrtal sem vam sliko naših socialnih razmer s pomočjo dobre primere. Kaj nam je storiti da izvršimo preobrat, vesta tako dobro kot jaz, zato ni potrebno da bi še nadalje o tem govoril."

Ko se je vsedel je skušal obdržati isto maršantno dostojanstvo, ki ga je dičilo ob nastopu.

Komentarjev ni bilo, le Gropa si je čistil grlo in nekoliko zaropotal s stolom, ko je vstajal, kar ni pogrešek, in ne namen vzbuditi več pozornosti kot jo nastop govornika zasluži.

Gropa je malo pokimal — in evo vam njegov govor:

"V sedanji dobi hodimo okrog z zavezanimi očmi mimo velikih reči in jih ne opazimo, ker se ne svetijo, ker ne kričijo, ne godejo, ne cvilijo, in ne pojejo. Človek hiti po cesti ves živahen, vesel, in smatra, da vse vidi, vse ve, in pomiluje druge, misleč, kako jih nadkriljuje. V resnici pa sam vidi le koščke razbitega stekla ob katerem

se odbijajo solnčni žarki, ter ponosno koraka mimo njemu gnusnega močvirja, ki vsebuje olje in druge naravne zaklade . . .

"In taki smo večinoma vsi . . . Povem vama, da najprej moramo nekaj videti, poznati umetnost gledanja, šele potem smemo pričakovati kaj več kot samo govoričenje. In priznati moram v svojo največjo zadovoljnost, da se je v tem oziru tudi že precej izpremenilo — in če bo šlo tako naprej, bomo enkrat nekaj videli . . . do tedaj bi jaz svetoval previdno delo, da si ne osmodimo prstov, kot so si jih nekateri."

Pripovedovanje povesti je bilo s tem zaključeno, in Gropa je bil prepričan, da ni najslabše naredil. Pogovarjali so se nekaj časa o namenih njih organizacije za bodoče delo, in naposled prešli na program Prvomajske slavnosti, ki se je imela vršiti prihodnjega dne. Ugibali so, v koliko se ljudstvo odzove njih programu in letošnjim demonstracijam.

Zadovoljnih obrazov so se razšli in krenili vsak proti svojemu domu, s trdnimi sklepi v srcih, da vsak v polni meri izvrši svojo dolžnost prihodnjega dne in po svoji možnosti kar se da poveča pomen mednarodnega delavskega praznika.

Socialistična stranka in majski dan.

Eugene V. Debs.

Socialistična stranka in majski dan se bosta sešla to leto v okolščinah, ki dajejo obema polno nade. Stranka in vse kar reprezentira naš majski dan, je bilo izpostavljeno satanskemu preganjanju, dosegajoče divjo persekucijo v desperatnih poskusih od vojne zblaznelih mogotcev uničiti stranko in izbrisati majski dan iz koledarja, in oba, stranka in majski dan sta v vsej svoji veličastnosti izšla triumfalno iz teh bojev oduševljajoča delavstvo s pozivi polnimi mladostne energije za nadaljevanje revolucionarnega boja, za podjarmljenje kapitalizma in osvoboditev človeštva.

Še nikdar ni bila politična stranka tako desperatno napadana, tako neizprosno persekutirana kakor je bila ameriška socialistična stranka skozi zadnjih pet let. Vse, kar so v svojih zločinskih prizadevanjih mogli, so poskušali, da diskreditirajo in uničijo stranko. Od zunaj in od znotraj je bila napadana z blazno furijo, strankine vrste so bile zbite na tla od zlobnih sil razdvajanja in destrukcije.

Ampak socialistična stranka, reducirana da ji je ostalo le še ogrodje, ni poginila v divjanju sil njenih neizprosnih sovražnikov; prestala je vse boje, ker je zgrajena na skali in raditega nerazrušljiva. Njeno članstvo je bilo decimirano, njena sredstva izčrpana in aktivnosti maloštevilnega članstva skoraj paralizirane, kljub temu

je prestala preizkušnjo v ognju in dokazala pravico do življenja. Danes stoji ponosna, ogrnjena v plašč prerojenja, preizkušena, zanesljiva stranka ameriškega delavstva v borbi za industrialno svobodo.

Zopet gre pozivajoči glas socialistične stranke, njen bojni klic, med mase ameriškega delavstva in zopet enkrat se večajo njene vrste z bojevniki socialne revolucije. Socialistična stranka je izšla iz ognja nedotaknjena, veseleča se svojega prerojenja in triumfalne obnove, pošiljajoča majski pozdrav amerškemu delavstvu in proletariatu vsega sveta.

Svoje pozdrave pošilja sovjetski republiki Rusiji, ki se junaško bori za dosego svobode in za ustanovitev samovlade delavskega razreda; isti pozdrav pošilja svojim proletarskim sodrugom v Angliji, Nemčiji, Franciji, Italiji, Belgiji, Avstraliji, Južni Afriki, Kanadi, Mehiki in zavlednemu delavstvu vseh drugih dežel po svetu.

Socialistična stranka ne pozablja junaških sodrugov, ki so še priklenjeni v ječah radi njihove lojalnosti delavskemu razredu, in vsem pošilja sodružne pozdrave, s čestitkami k njihove mu vtrajnemu držanju za našo stvar, ponavljajoča svojo zaobljubo nikdar ne prenehati z borbo za njihovo osvobojenje. Kaj vsebuje ta majski dan proletarske inspiracije, kakšen po-

men ima, kaj obljubuje, kaj more doseči za delavski razred in socialno revolucijo?

Odgovor je v nas samih, kajti mi imamo moč, samo ako jo hočemo porabiti, da napravimo to leto najvažnejše, najpomembnejše v strankini zgodovini.

Ali hočemo delati v tem smislu? Zaobljubimo se na naš majski dan, da pričnemo z delom takoj z vso našo zedinjeno energijo, vsi navdušeni, vsi odločni, da preosnujemo, poživimo in ojačamo socialistično stranko, da praznujemo uspehe našega velikega dela na prvi maj 1921 kot člani stranke, ki bo mogočna predstavnica ameriškega delavstva, silna moč v mednarodni borbi za strmoglavljenje kapitalizma in emancipacijo človeštva!

***

Akcija za enotno Internacionalo.

Drskar.

Dne 21. maja t. l. se vrši v Amsterdamu svetovni kongres socialističnih in delavskih skupin, katerih želja je, da se reorganizira socialistična Internacionala.

Svetovni proletariat je danes brez Internacionale. Imamo sicer poimenično II. in III. Internacionalo, kakor tudi odbor socialističnih strank za ustanovitev Internacionale, toda ker je ogromna večina svetovnega delavstva izven ene in druge skupine, se pač ne more smatrati, da katera tu naštetih predstavlja resnično Internacionalo.

Internacionalo je treba šele ustvariti. Dajati tej ali oni skupini ime, ne da bi odgovarjalo želji, ne izpremeni resnice.

Da proletarijat danes nima svoje mednarodne organizacije, na katero bi se oprl, ve delavski razred prav dobro; ve pa to tudi prav dobro kapitalistični razred, ki je uničil delavstvu predvojno Internacionalo. Kapitalizem ni nehal z razdiranjem delavskih sil. Kakor ob času vojne, tako je tudi danes na delu, da natrosi med delavstvo nove zmede in ga ponovno priklene v razmere, ki mu jih pripravlja. Fascizem, Kluksizem in podobni izmi so nove vrste vade za zmede, ki jih trosi med ljudstvo, da si ž njimi zakrinka svoje kapitalistično lice, da lovi ž njimi indiferentno delavstvo za svojo štafažo, med tem ko izpostavlja svoje protivnike terorju in poginu; s kratka, da zasluče kolo časa nazaj.

Ruska revolucija ni bila v stanju preprečiti te situacije — ne dati svetovnemu delavstvu izdatne podpore proti zapadni reakciji, ki je trepetala strahu pred njenim dozdevnim pohodom. Preveč je bila zaposlena sama s seboj, njeni privrženci po deželah pa so bili brezmočni. Revolucija se ni razvila proti zapadu. In to, kar se sedaj odigrava od strani kapitalističnega razreda po zapadu, je samo zavarovanje proti temu, kar se je odigravalo na vzhodu in kar je pretilo, da se razlije po zapadu. S te strani se je situacija radi ruske revolucije za delavski razred po zapadu poslabšala. Ruska revolucija bi bila te reči lahko do gotove meje popravila, če bi hotela delati resno in odkrito za zedinjenje socialističnih frakcij; kajti če bi bile delavske in socialistične frakcije zedinjene v eni Internacionali, z enim centralnim štabom v mednarodem biroju, bi se

vodil boj mednarodnega delavstva in socialistov za pram kapitalističnemu terorju lahko mnogo uspešneše, kakor se vodi danes, ko ni enotnega duha in centralnega štaba.

Vztrajajoči pri svojih brezpogojnih diktatih, so Moskvi s tem preprečili vsak poskus za mednarodno združenje svetovnega delavstva in socialistov. Jaso je bilo sedaj, da je treba v bodoče govoriti le o združenju socialistov, pustiti pa rusko levo krilo pri miru. Tako je prišlo, da je dunajski odbor za združenje socialističnih frakcij v Internacionalo izdal poziv za kongres, ki prične zborovati 21. maja v Amsterdamu.

Iz dnevnega reda za ta zbor je razvidno, da se bo zbor pečal s sledečimi vprašanji:

1. Mednarodna organizacija delavskega razreda.
2. Mednarodna akcija delavstva in socialističnega gibanja napram mednarodni reakciji;
3. Imperialistični mir in način boja organiziranega delavstva in socialističnega gibanja.
4. Prizadevanje delavskega razreda in socialističnega gibanja za postavljeni 8 urni delavnik in mednarodne zakonodaje z ozirom na izboljševanje družabnih razmer.

Zbora se bodo vdeležili angleški, nemški, belgijski, ruski, ameriški, avstrijski, češki in številni drugi delegati.

Prerekanja o edini pravi revolucionarni taktiki, ki je do zdaj tako uspešno razdvajalo delavstvo in na ta način utrjalo kapitalistično reakcijo, bodo s tem za socialiste končana, in delo za obnovljeno socialistično Internacionalo pričeto.

Naša želja je, da se pridruži tej obnovljeni konferenci vse socialistično delavstvo po svetu — všteti kar neje tudi današnje levo krilo Rusije; kajti tudi Rusija bi dobila od takega združenja oporo, ki jo danes radi vladajočih razmer ne more dobiti v taki meri, kot bi bilo želeli. Saj mora biti socialistična Internacionala sestavljena naposled neizogibno iz vseh kril, ki dajejo mednarodni delavski organizaciji resnično tak izraz, kakor ga ima predstavljati po svojem imenu.

***

Konvencija socialistične stranke odložena na 19. maja.

Konvencija socialistične stranke, ki bi se imela prvotno pričeti zadnje dneve aprila, je odložena do dne 19. maja. Zborovala bo v New Yorku. Konvencije soc. stranke, ki se vrše vsako leto, nimajo tistega zastopstva, kakor v letu predsedniških volitev. Vsaka državna organizacija stranke ima pravico poslati v letih pred-predsedniškimi volitvami samo enega delegata in le, če članstvo presega eno gotovo število, se sme poslati več delegatov. Ker pa je eksekutiva sklenila, da radi pojačanega organizacijskega gibanja, ki se je zadnje čase pojavilo v stranki, potrebuje prihodnja konvencija večje zastopstvo, je odločila, da se bo zaeno s konvencijo vršila tudi konferenca, na kateri ima pravico poslati vsaka državna organizacija stranke pet delegatov. Ker je bil čas za volitve teh delegatov prekratek, ako bi se konvencija pričela kakor prvotno določeno, bi zbor odložen do 19. maja. Stroške delegatov za konvencijo plača stranka, onih za konferenco pa državna organizacija. V načrtu je, da bi sta imela seje skupaj in da bo ves zbor pravzaprav le ena konferenca.

Pota justice v današnji družbi.

Dne 15. aprila 1920 se je zgodil v South Braintree, Massachusetts roparski umor. Uradnika Frederick Parmenter in Alexander Berardelli sta nesla v kovčeku \$15,000 gotovine za plačanje tedenske mezde delavcem Slater-Morillove tovarne čevljev. Roparji so morali vedeti za njuno pot, ju napadli, umorili in odvezli gotovino nakar so skočili v avtomobil in izginili. Precej ljudi je bilo priča temu ropu, toda morilcev ni nihče poznal.

Na to so se pričele preiskave. Dne 5. maja 1920 so dale oblasti aretirati delavska agitatorja Nicola Sacco in Vanzettija, ki so ju osumili tega ropa in umora. Meseca junija 1921 se je vršila obravnava v Dedhamu, Mass., na kateri sta bila spoznana krivim in obsojena na smrt. Vanzetti je imel enajst zanesljivih prič, ki so dokazale, da je bil za časa ko se je zgodil umor, v Plymouthu, 25 milj od kraja umora. Devet prič je izjavilo, da je bil Sacco v Bostonu za časa ko se je izvršil roparski umor. Obtožništvo pa je dokazovalo, da sta Sacco in Vanzetti prava krivca zločina.

Oba sta bila radikalna delavska agitatorja, oba na poti izkoriščevalcem v krajih, kjer sta vršila svoje aktivnosti; na obravnavi se je to jasno opazilo. Bila je nepristranska, njen potek je kazal sovraštvo do radikalcev.

Po obsodbi, kakor tudi takoj po aretaciji, je priskočilo delavstvo na pomoč obema pri obrambi. Po obsodbi so zagovorniki nabirali

nov dokazilni material, da izpričajo njuno nedolžnost in zahtevali ponovno obravnavo. Ampak justica je bila gluha za apele in tako so se pozneje dogodile demonstracije delavstva po vsem svetu proti pregajanju oseb, katerim se ne more dokazati zločina, ki se ga jim podtika. Ameriške unije — v katerih prevladuje razredno zavedno delavstvo — liberalne skupine, socialistične organiza-

cije, komunisti, obrambne lige, vsi so se združili v prizadevanjih, da se razredna jetnika reši pred smrtjo na vešalih. In tako se je le tem naporom združenih delavskih sil zahvaliti, da sodne oblasti niso izvršile svojega izreka. Ampak Sacco in Vanzetti sta še vedno v zaporu. Sacco je pred nekaj tedni pričel z gladovno stavko, ker ni mogel več prenašati umornega stanja v ječi. Oblasti so ga nato dale preiskati v opazovalnico za umobolne in nato sklenile, da ga pošljejo v blaznico.

Italijansko in drugo delavstvo je organiziralo protestne shode proti tej nameri. Sacco - Vanzettijeva obrambna liga vrši svoje delo naprej, da

se oba jetnika reši iz ječe. Ampak oblasti se dosedaj še niso podale.

Po ameriških ječah imamo še precej razrednih in političnih jetnikov. V Californiji in drugod pošiljajo delavske agitatorje v ječe. Justični department je pričel s ponovno gonjo proti komunistom in socialistom. Po vzhodnih mestih preganjajo naše sodruge, ker so med

Nicola Sacco, fotografiran v ječi; njegova žena in hčerka; rojena za časa ko je njen oče v ječi; spodaj njegov 12-letni sin Dante.

vojno imeli drugačno mnenje o svetovni moriji kakor vladajoči krogi.

V South Braintree se je res dogodil roparski umor. Kdor je zločin izvršil, zasluži kazni. Ampak obsoditi dva človeka na smrt, ali na do smrtno ječo, ne da bi bilo natančno dokazano, da sta morilca, je ravno tako zločinsko kakor dotični roparski umor.

***

ODKRITJE TETE ŠPELE.

F. S. Tauchar.

I.

Bila je ena onih s špičastim nosom . . . Vse je hotela vedeti in predruščiti — za druge, dasi se je sama še dosti dobro prilagodila vsemu in povsod . . .

II.

Kot vse druge, tako je tudi teto Špelo ogrelo pomladansko solnce. Začela je živahneje sukati glavo in oči so ji žarele kot bi posedovale vso podedovano pretkanost ženstva, nagromadeno skozi stotisočletja, ter zlovoljno švigale od cvetke do cveta, od češnje do hrasta, od tam čez polje, travnike in gozd.

Povesila je oči in rdečica sramežljivosti je zalila njeno še precej ohranjeno lice . . .

Kaj je Špelo tako razburilo?

Bilo je v začetku pomladi — ko so pridni ljudje, skrbeči za kras svojih vrtov, kupovali razna botanična semena; in trgovci so oglašali toliko različnih rožnih semen, da bi imena napolnila tri pratike — ko je Špeli bilo razodeto iz fantastično-bombastičnega oglasa lokalnega trgovca cvetličnih semen, da ima rastlinstvo — spol . . .

To dejstvo jo je sicer pretreslo, ni pa bila to najhujša stran novega odkritja. "Spol če že enkrat obstaja, naj bo; saj celo ljudje spadamo v to kategorijo," je modrovala v zatišju. Toda oglašalec je klatil na dolgo in široko o "zgodovinskih in naravnih dejstvih" (da doseže pozornost ljudstva), in iz njegovih izvajanj je posnela, da rože — vse rastlinstvo in drevje živi takorekoč v "divjem zakonu". Poligamija divja med cvetlicami še v sedanjem času prav tako, kot je med našimi predniki pred dvestotisoč leti (za kulisami je še zdaj precej razvita); in noben žarek civilizacije ki oblagruje nas z monogamijo (ena žena za enega moža in obratno), ni posvetil med rastlinstvo. Oploja se vse križem . . . Taka nemoralnost, pa nobenega zgražanja!

Špela je študirala, kako bi cvetlice svojega vrta civilizirala, pa ni mogla sestaviti nobenega načrta. Končno se spomni na fajmoštra, ki je učen mož, in proti takim nezakonitostim principijelno zelo strog.

Majal in kimal je bogoslužni mož, ko je po-

slušal obtožnico prešestovanja ki so godi v kriljestvu rastlinstva.

Ah! cvetje . . . kako nedolžno izgledaš . . . in kakšen grd madež ti pritiska civilizacija na čelo! . . .

Predvsem je fajmošter pripoznal, da je bil davno sam opazil necivilizirano, pravzaprav sramno obnašanje rastlinstva v spolni relaciji. Z zadevo se sploh ni bavil, misleč: čim manj se o stvari govori, tem manj pohujšanje pride med mladino njegovih zvestih faranov. Te reči itak prezgodaj zvedo — in kdo se ne spominja svetega reka o privezanju mlinskega kamna na vrat pohujšivca, da se potopi v globino morja?

"Kaj nam je storiti?" vzdihne Špela.

"Morda v bodoče rastlinstvu odpade spol," zamrmra celibatist, pa se v istem trenutku spomni, da je neumno zinil.

Teta Špela je vztrajala pri tem, da na svojo pest saj v njenem vrtu uvede reformacijo.

"Karkoli se zgodi drugod, ni moja krivda v svojem vrtu pa hočem napraviti moralen red," je modrovala. Naprosila je fajmoštra, da je prečital poročne zaobljube ter opravil druge ceremonije z vsemi priveski vred nad nebrotinim krdelom "ženinov" in "nevest", ki so cveteli v Špelinem vrtu . . .

Nekaj časa se je Špela počutila srečno, toda kmalu je opazila, da njena vrtna družina moralno prav nič napredovala. Rože so bile sicer poročene — ampak med njimi je divjala splošna poligamija.

Monogamija ni bila dosežena, zato se je namerje s poroko več poslabšalo kot izboljšalo. Vest nadmoralne Špele se je oglasila s čudnim natolcevanjem, kajti po verskih zapovedih je bil zdaj greh večji kot pred ženitvijo cvetličja . . .

Mučno je bilo teti Špeli ob misli, da se rože množijo izven zakonskega jarma — medtem ko so "napočez" poročene. Morda bi bilo bolje da niso ožენjene. — Ni li preveč ženitve slabše kot brez zakona?

Ko je preštudirala to zamotano štrečno dna in do temeljev, je zopet potožila fajmoštru. Razložila je uspehe njegovega poročnega dela, ter sramežljivo omenila tudi nova odkritja. V teh pogovorih sta prišla oba v zadrego in večkrat zardela, kar je bila sicer redkost pri obeh. Užitek pogovora je moral biti slasten, ker to so pričale geste, mimika, smehljaji, stopicanje in zavijanje oči. Ni čuda da se je pogovor zavlekel do mraka in da je njegov prominentni nos šestkrat izpremenil barvo z rdečo na pepelnatosivo . . .

"Zdi se mi, da ne bova nič opravila," je vzdihnil in povesil oči. "Poligamija je vedno predhodnik civilizacije in monogamije, in — no, in to menda velja tudi za tvoje rože, kot velja — oziroma je veljalo za nas ljudi —" in

mož je sedmič zardel prav do ušes, kajti spomnil se je, da je zopet eno kosmato izustil v nedolžni trak.

Teta Špela je pa bila zadovoljna s tem pojasmilom v prepričanju, da je človeštvo že doseglo "brezgrešno" civilizacijo. Smatrala je sebe in fajmoštra najvišje avtoritete za uvedbo morale — in če bi bilo med njima kaj rečeno ali storjeno kar bi rajše videla da je za kulisami kot javno, bi bila prepričana, da je tam začetek in konec in da stvarca ne zanse slabih posledic med bujno hvalisano civilizacijo višjega in nižjega živalstva in rastlinstva. Skrbelo jo je sicer, kaj bo s pregreho na njenem vrtu; toda fajmošter jo je potolažil z direktno akcijo. Stopila sta v vrtno lopo — kjer je bogoslužnik slovesno razveljavil vse zakone njenih rož . . .

III.

Naslednjega dne je bil prvi maj, in teta Špela se je vsa izpremenjena sprehajala po svojem vrtu. Ni več želela ženitve, vezi ali restrikcije rožam — in zase je želela isto sladko anarhijo . . .

Imperializem kapitalizma.

V Londonu in Parizu se vzrujajo, ker so dobili ameriški kapitalistični interesi velike koncesije od turške vlade v Angori za "rekonstrukcijo" turškega ekonomskega sistema. Amerikanci bodo zgradili v Turčiji nova mesta, železnice, pota, šole, tovarne itd. Vsa igra je podobna reklamam agentov z zemljišči. Delavcem ponujajo v nakup farme, da jih pridobe, jim kažejo lepa farmerska mesteca, krasne farme, vrtove, lepo okolico, hišo obdano z drevjem in vrtom, pravo rajsko življenje! In glej, dosegljivo ti je, če kupiš od agenta toliko in toliko akrov zemlje. Tako si marsikdo domišlja, da se bo na ta način res rešil mezdnega suženjstva v tovarnah ali rovih, v restnici pa se je rešil le svojih prihrankov. Agent je bil edini, ki je od tvojih iluzij imel dobiček. Če hočeš tako farmo, kakoršno ti agent slika, si jo

moraš kupiti, za kar najbrž nimaš dovolj denarja. Ako si jo hočeš ustvariti sam, boš delal leta in leta in šele tvoji otroci bodo morda imeli na nji malo boljše življenje kot si ga imel sam.

Turčija je zaostala dežela, o tem ni spora. Ko so nam pripovedovali o širjenju komunizma v Turčiji, smo vzeli to tako-le bolj mirno na znanje. Ako postanejo vsi Turki čez noč komunisti — kar se ne zgodi — bo Turčija še dolgo časa samo Turčija. Bojevitost se ji mora priznati, toda sama bojevitost ne zadostuje.

Že nad leto dni se opaža, da stiki med turško in rusko vlado niso posebno pristrčni. Turčija rabi pomoč Rusije proti zavezniškemu imperializmu in isti nagibi vodijo rusko vlado, da stoji ob strani Turčije, kajti zavezniški kapitalizem je obema enako nevaren. Ampak sedaj, ko je Turčija dobila nazaj precej svojega teritorija in porazila Grško, najnevarnejšo dekle zavezniškega imperializma, se v Angori počutijo precej samosvoje.

Nekoč je bila Anglija fista, ki je pustila, da sta se dva ali trije pretepali, ona je potem, ko so se tepeža naveličali, prišla zraven in odnesla dobiček, Vlogo angleškega kapitalizma si polagoma osvaja ameriški kapitalizem. Tako je odnesel tudi s turškega pozorišča v Mali Aziji najboljši kos. Naravna bogastva v Turčiji bodo izkoriščali ameriški sindikati. Angleže jezi to, in Francoze istotako. Turki pa so veseli, ker mislijo, da so vsem skupaj zmešali štrene.

Ameriški kapitalistični interesi imajo sredstva, medtem ko jih v Angliji ni več toliko kakor pred vojno. Zato dobiva ameriški kapitalizem prvenstvo pri izkoriščanju naravnih bogastev v tujih deželah. Možno je, če bo šel ameriški kapital v Turčijo v veliki množini, da bo zgradil marsikaj, kar Turki sami sedaj še niso v stanju napraviti. Toda če dopuste, da se vgnezdijo tuji finančni in industrialni vpliv v Turčiji do odločujoče moči, bodo pravi vladarji prerrojene Turčije ameriški in drugi kapitalisti, ne pa turško prebivalstvo. Koncesije v velikem obsegu tujim kapitalistom so vedno nevarne za suverenost prizadete dežle.

IVAN MOLEK:

Poslednja sodba.

Od vekov v davne čase pokopanih se samopovzdignjena človeška svojat trese, trese, trese —

trese se pred sodbo, kateri se je sama zapisala. Svojat, ki je kradla, ropala, ubijala, svojat, ki je sodila kot Pilat, trepeče.

Po pravici se trese in trepeče: obsojena bo na DELO.

Priznali bodo sovjetsko Rusijo, ako . . .

Od časa do časa podaja kak ameriški državnik izjave, zakaj ameriška vlada ne prizna sovjetskega režima. Zadnjič se je oglasil državni tajnik Hughes, ki je dejal deputaciji neke organizacije, ki je prišla apelirati nanj za obnovitev diplomatskih stikov z Rusijo, da se to zgodi, kadar postane Rusija taka in taka. Predvsem

rijo in hite zagotavljati, da ne trpe nobenega vmešavanja. Zakaj naj bi veljala za Rusijo drugačna mera?

Zedinjene države se ponašajo s svojim navojem in s svojo civilizacijo. Ampak, kar se čuje brutalnosti — ali jih je v tej deželi manj kot v Rusiji? Ali niso linčanja pri nas neka

NAŠ DRŽAVNI TAJNIK DAJE RUSIJI PRILOŽNOSTI DA SE POBOLJŠA.

"New York Call".

mora plačati dolgove, ki jih je napravil carizem v tujih deželah. Protektirati in priznati mora privatno lastnino. Na kratko rečeno, Rusija mora zavreči "barbarizem" in postati civilizirana. To je vmešavanje v notranje zadeve Rusije. Ako se kedaj kaka vlada drzne kaj očitati ameriški vladi, se v Washingtonu takoj razbu-

vsakdanjega? Ali nimamo organizacij nasilja, kot n. pr. Ku Klux Klan in druge, katerim so razni Mussoliniji vzor? Amerika je bila v pr. jateljskih odnošajih s carsko Rusijo, s sultansko vlado, z japonsko in drugimi vladami, ki niso s svojimi podaniki postopale prav nič človeško. Ako je priznala te, zakaj ne Rusijo?

Nekaj o minnesotskih razmerah.

F. A. V.

Razmere v Minnesoti — v krajih kjer so naseljeni naši rojaki ali Jugoslovani sploh, v takozvanem "Iron range", se niso v zadnjih desetih letih skoro nič spremenile, pač pa po nekod celo poslabšale. Delavstvo gre kolikor mu največ dopuščajo njegove fizične moči, in to za prav beraško plačo! Misli zelo malo, ker rajši vidi, da drugi mislijo mesto njega. Kako ti drugi "mislijo" namesto njega, je lahko vsakemu jasno, da v svojo korist in delavstvu v škodo.

Na vsem "rangu" nima delavstvo ne ene organizacije, ki bi imela kak vpliv, ali da bi bilo možno potom nje kaj doseči, le na Hibbingu imajo lokal 'Farmarske-delavske' stranke. Ali ni to žalostno? Delavstvo v tem okraju bi moralo posnemati svoje brate delavce po južnih krajih Minnesote, kateri vendar gredo z dobrom časom! Delavstvo po južnih krajih Minnesote je le precej dobro organizirano politično kakor tudi strokovno, ker razumeva, da le potom organizacije, s skupnim nastopom z združenimi močmi je možno nekaj doseči.

Tu je preveč duševne lenobe, preveč brezbriznosti in premalo volje za resnično delo, za doseganje tiste potrebne izobrazbe, katere nam tako primanjkuje. Učebnost ne pride sama od sebe. Treba je resne volje in resnega dela, pa se vse doseže. Nihče ne pride učen na svet, kljub temu imamo dandanes med delavskim ljudstvom precej visoko učenih ljudi, na katere smo lahko ponosni. Če bi povprečni delavec, posvetil le pol ure dnevno prostega časa za svojo izobrazbo (kar menda ni pretirano), bi danes živeli v precej drugačnih razmerah kot živimo.

Za strokovno organizacijo ni tod nobenega navoženja. Par izjalovljenih stavk je ljudem vzelo ves pogum do organizacije. Ali komur je znano kako so se te stavke organizirale in vodile, tisti se prav nič ne todi da so se izjalovile. Delavstvo se vendar ne organizira edino iz razloga da lahko stavka, kakor je pri teh stavkah izgledalo, ampak zato, da od svojega delodajalca izsili koncesije, če mogoče, mirnim potom, ako ne gre drugače, s stavko. Vselej pa je potrebno, da je delavstvo pripravljeno. Vedeti mora, kaj hoče od delodajalca in mu predložiti zahteve. Če jih sprejme, je vsaka stavka nepotrebna. Kolikor je znano, se pri teh zadnjih par stavkah ni predlagalo nobenih pogajev prej, nego tedaj dni potem ko se je že pričelo stavkati. Vse skupaj je izgledalo precej otročje. Prave organizacije ni bilo. Voditelji pa . . . da bi jih bil bog žalosten, sami v veliki meri potrebni vodstva, absolutno inkompetentni voditi stavko. Delavstvo pa nepripravljeno, nevzgojeno za pravi industrijski boj, kar je v takih bojih največja nesreča. In nato razočaranja. Organizacijsko delo umre. Ako pride poraz, se bi ga delavstvo ne smelo ustrašiti in pri tem opustiti vsako voljo do organizacije. Vzemimo farmerja, kateremu je toča parkrat potolkla njegove pridelke. Kaj bi rekli, če bi radi te nezgode opustil vsako nadaljno delo na polju, se vsedel za peč, ter čakal smrti? Ali bi ne bila taka taktika norost? Bile so zmage in bili so porazi, kateri se še ponavljajo in se še bodo, ali radi tega človeku vendar ni treba obupati. Namesto obupavanja je treba nekoliko vztrajnosti in poguma, pa se lahko nadaljuje z bojem.

Preveč modrijanov imamo, katerim lahkoverno ljudstvo prerado verjame in zaupa. Ti modrujejo, da krivice in izkoriščanja res presegajo vse meje, ali treba je potrpljenja, ker vse pride samo od sebe. Čudež se bo zgodil! Kako pa! Zato torej je že toliko delavcev po "Iron range" postalo bogatinov . . . (na otrocih). Večina drži roke v žepih tjer pričakuje, kdaj se izpolni modrijanova prorokovanja. Pri tem postajamo stari, z vsakim dnevom bolj upognjeni; ali čudež ne pride od nikoder. Ako bi imeli več poštenih ljudi, kateri bi delavstvu tolmačili situacijo kakršna je v resnici, bi mogoče ne bilo toliko duševne lenobe.

Ne manjka se tudi onih, ki nimajo ne karakterja ne principa; njih glavno načelo je, da si ohranijo hvalo in slavo, katera bo menda kmalu padla pod ničlo, kajti vsaka stvar ima svoj tragični konec. Tj se smehljajo in dobrikajo ljudstvu kot njegovi prijatelji, medtem ga pa v resnici samo izrabljajo v svoje osebne koristi in namene. Vseeno pa ljudje tem navideznim prijateljem precej verjamejo. Človeštvo gre skozi različne procese evolucije, ker to je njena jeklena zahteva, po potu do spoznanja, v enih krajih hitreje, v drugih počasneje, kakor so že razmere. V Minnesoti gre vse bolj po polzevo.

Socialistična stranka tukaj nima zaznamovati posebnih uspehov. Vzroki temu so, kakor sem že omenil, mlachnost do učenja. Delavske mase socializem malo ali skoro nič ne poznajo; posebno med Hrvati vlada v teh krajih splošna ignoranca o politiki, razven malih izjem. Nasprotniki seveda trdijo, da ljudstvo nemara socializma, zato se noče organizirati v njega politični stranki in voliti za soc. kandidate, kar pa je laž. Kdor je že kaj hodil po Minnesoti med delavstvom, ta mora pripoznati (če hoče biti pošten), da širše delavske mase poznajo socializem še tak, kakršnega se jim razlaga po cerkvah — nasprotnega bogu in veri, če ravno ni ne eno ne drugo. Ni jim znano, kako bi se izpremenilo njihovo življensko stanje, ne vedo, da bi imeli več svobode, boljše delavske razmere, boljše plačo, krajše delovne ure itd., če bi imeli socialistično državno upravo. Da se ljudje o vsem tem poučijo, da se ne bodo dali zapeljati od vsake ljudske pijavke, katere tako udobno žive največ na račun ignorance, je potrebno čitati delavske časopise in knjige.

Najprej se je treba poučiti o teoriji socializma na eni, ter o sedanjem vladajočem sistemu na drugi strani in šele tedaj, na popolnem poznanju sistema privatnega lastništva in sistema, katerega ima v programu soc. stranka, je možno delati pravilne zaključke. Kdor vzame vsako pripovedko za sveto resnico, brez da bi se skušal prepričati, koliko je na stvari resnice, je re več na duhu, vreden pomilovanja; ravno te vrste ljudje so plen vsakovrstnih zavajalcev.

Minnesotska Farmarska-delavska stranka ima sedaj precej življenske sile v sebi in ni izključeno, da v bližnji bodočnosti okupira ves državni aparat te države. Seveda je strankin napredek precej odvisen od nastopa senatorja Shipsteada v kongresu. Ako mož ostane pri principih svoje stranke, bo nedvomno dobila vpliv med delavstvom, obrtniki in malimi trgovci, kateri so jo pri zadnjih državnih volitvah precej dobro podprli. Mali trgovci po mestih kot je St. Paul, Minneapolis in Duluth, so že deloma prišli do spoznanja, da imajo pričakovati več od vlade delavstva kakor kapitalizma, le naši jugoslovanski, ti se še drže resignirano. Skoro vsi izhajajo iz delavskih vrst, pa vendar se boje, da jim bo delavska vlada, takoj ko pride na krmilo, "zaplenila" premoženja. Njihov strah je seveda neopravičen, ker delavstvo ne stremi ravno po nji-

hovi "krami", četudi se imajo delavstvu zahvaliti za njo. Onim, ki žive od pridnih rok delavcev, se zdi delavstvo zelo kruto in surovo, vredno nič drugega kakor trdega dela, ali delavčevih dolarjev — teh se nihče ne brani.

Zadnje čase se tod opaža nekakšno sumljivo hinavsko prijateljstvo, pred katerim je treba biti precej oprezen. To čudno laskanje je prišlo že celo tako daleč, da so nekateri pozabili na tista načela, katera so svoječasno imeli. Sicer je dobro, da se dajo spoznati, da se ob ugodnem času populi ljuliko iz pšenice.

Slovenski delavec, ne spi!

Ne zanemarjaj svojih dolžnosti! Čas te kliče na delo! Zdrami se, ako nočeš da se nekega dne zbudiš — ko bo že prepozno — zakovan v še močnejše okove kot si sedaj. Trebi in čedi svoje polje, ruj iz nje ljuliko, da bo rastlo samo zdravo seme; ako tega nočeš, bodo drugi poplavalili tvoje njive ter jih zasejali s semeni, ki bodo zate pogužonosni!

Delavec bo živel v boljših razmerah šele tedaj, ko se zave, da je DELAVEC!

***

Pozdrav iz Amerike.

Cenjeni Arthur M. Henderson, London.

Vaš kabelgram in jaz sva dospela v Chicago ob istem času, in z velikim veseljem sem pripravljen ustreči vaši želji.

Mi smo nedolgo tega ravno zaključili eno najinteresantnejših municipalnih volilnih agitacij, ki je socialistične glasove več ko podvojila. Vojna historija se je precej poglobila, dasi imamo še vedno v ječah okoli petdeset političnih jetnikov, obsojeni na dvajsetletne in daljše zaporne kazni, za mnenja, ki so bila nasprotna mednarodnemu klanju. To dejstvo onečašča plutokratično vlado Zedinjenih držav pred svetom. S posebnim zadovoljstvom sporočam britskim sodrugom, da je naša socialistična stranka, ki je bila malone razbita, v procesu reorganiziranja na trdnejši podlagi in gre zopet navzgor. Z vso resnostjo si upam trditi, da bo v teku enega leta postala stranka v vseh ozirih popolnejše organizirana kakor kedaj poprej.

Zradoščeni opazujemo hitro porast in napredek socialističnega gibanja v Veliki Britaniji, posebno od časa zadnjih volitev, ki so prinesle nepričakovano veliko socialistično reprezentacijo v parlament. Od sedaj naprej je vprašanje socializma glavno vprašanje pred ljudstvom, in karkoli bo že rezultat boja v bližnji prihodnosti med socialisti in njihovimi nasprotniki, je gotovo, da zmaga socializma v Angliji ni več daleč.

V imenu ameriških socialistov pošiljam angleškemu delavstvu sodružne majske pozdrave z željo, da bi njihova vneta prizadevanja dosegla kmalu popolno zmago!

(Podpis) Eugene V. Debs.

Chicago, 16. aprila 1923.

Dvorne poroke.

V začetku aprila so imeli v Rimu poroko savojske princezinje Yolande, katero so poznali raznim dvorom, kjer imajo žene v vladarskih hišah, toda dekle ni mogle najti ničesar primernega, kajti dvorov je koncem konca že zelo malo, pa se je zaljubila v grofa di Belgolo, ki se je izkazal za izvrstnega jahača na konjskih dirkah. Tudi Yolanda ljubi ta sport in ker sta kralj in kraljica izprevidela, da hčer najbrž ne bo mogoče omožiti na kakem dvoru, sta se udala in dovolila princezinji vzeti človeka, ki je samo navaden grof. Ampak poroka je bila vendar sijajna. Ves Rim je bil pokoncu, vse ulice ozaljšane, vse praznično, kajti za Italijo je bil poleg Musolinijeve "revolucije" to največji dogodek zadnjega časa. Visoka gospoda se je ob slovesnem trenutku spomnila tudi revežev, katerih je v Italiji toliko kakor dolga, ter jim z veličastno gesto podarila par tisoč lir. Z "ohcetjo" pa so jih potrošili par milijonov.

Koncem aprila so imeli poroko na angleškem dvoru. Princ York se je oženil, kar ni mala reč! — Miljoni so se v Londonu razmetavali še veliko bolj kakor v Rimu, ker ima angleška gospoda več cvenka kakor italijanska. Ampak tudi Anglija ima reveže in londonski "Daily Herald" piše, da je poleg splošne miniriji, ki vlada med angleškim delavskim ljudstvom, prirejanje pompoznihih porok sramota. Namesto, da bi prizadeti skrbeli, da se bi vsaj otrokom revnih ljudi, ki ni vedo niti kaj je dom, pomagalo, se na njihovo revščino niti ne ozre in angleško časopisje, razven delavskega, piše le o pripravah za poroko princa Yorka.

Še nekaj let, pa ne bo več takih novic. Pred 9. leti so bile nekaj vsakdanjega. Ampak kje so danes vsi tisti dvori, ki so se bliščali v takem sijaju leta 1914?

***

Črnogorci za odcepitev od Jugoslavije.

V Ameriko je prišel črnogorski polkovnik Jovan Plamenac, bivši ministerski predsednik črnogorske vlade, in pripoveduje, da je še zmerom ministerski predsednik in da Črnogorci ne bodo nikdar priznali belgrajske vlade za svojo vladarico. Plamenac je za obnovitev samostojne črnogorske kraljevine, in z namenom voditi propagando za ta cilj je prišel v Ameriko. Nekaj cvenka si bo s tem nabral, Črnogorci pa ne bodo nič manj in nič več na boljšem kakor sedaj, pa naj imajo "svojega" ali srbskega kralja. Najboljše bi bilo, da bi Plamenaca vzeli na delo v kak rudnik v Butte, Mont., kjer delajo njegovi rojaki, ali v kako topilnico na zapadu, ali pa v garyske ali pittsburške jeklarne. Potem bi se morda zanimal še za kaj drugega, kakor za pozabljene, toda drugače povsem zadovoljive dinastije.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

GIBANJE ZA FEDERATIVNO STRANKO AMERIŠKEGA DELAVSTVA.

CARLINVILLE, ILL. — 7. točka dnevnega reda za zbor JSZ. se glasi "Gibanje za federativno stranko ameriškega delavstva", h kateri hočemo na tem mestu razpravljati.

Dosedanje izkušnje nas uče, da je posamično delovanje samostojnih delavskih organizacij slaba taktika. V skupnosti in solidarnosti je moč. Posameznik kot tak je slab. Organizacija posameznikov predstavlja silo. To je resnica, danes jasna ko beli dan. Ampak delavci in njih voditelji ter agitatorji še danes niso politično zreli in sposobni, oziroma nočejo biti, da bi se zedinili v skupni organizaciji in tako predstavljali silo, pravo enotno fronto, s katero bi dosegli več za delavski razred kot smo v stanju doseči danes z nebrot organizacijami.

Vzemimo strokovne organizacije, katerih je po številu zelo mnogo, toda ravno po tem prevelikem številu spoznamo, da si škodujejo druga drugi. To se je preteklo leto pokazalo posebno pri stavki železničarjev. Namesto da bi se združile vsaj po industrijah, so razdeljene. Koristi od te neenotnosti ima samo kapitalistični razred. Kdo je kriv takim razmeram? V prvi vrsti voditelji separatnih organizacij. Menda ga danes ni več voditelja, ki ne bi vedel, da le v slogi in združenju je moč. Ali pred delavstvom tega vendar sočejo priznati, ker si hočejo ohraniti svoja mesta, svoje mašine v odborih. V drugi vrsti pa so si delavci tudi sami krivi, ker se ne zanimajo za delovanja svojih uradnikov, premalo mislijo in tako prepuščajo to važno nalogo drugim, da drugi mislijo-zanje — toda kako! Delavstvo bi se moralo zanimati za javno življenje, slediti bi moralo poteku v svojih organizacijah in kadar spozna, da te in te osebe na odgovornih mestih niso koristne delavski stvari, bi jih bilo treba počistiti. Pijavke je treba pomesti kakor smeti. Na ta način bi uglašali pot k združenju in solidarnosti, kar znači najuspešnejšo pot v boljšo bodočnost delovnega ljudstva.

Nekaj podobnega je tudi z delavskimi političnimi organizacijami. Večinoma vse so za odpravo današnjega kapitalističnega sistema in skoro vse so za ustanovitev poštenega družabnega reda, toda vsaka teh organizacij ima svoj program po katerem deluje, vsaka zagotavlja, da ima najboljšo taktiko in da je njen program edino pravi in izvedljiv.

Sodrug delavci, ali ni v tem nekaj komičnega? Bojujejo se za eno in isto stvar, toda ne skupno, ampak posamično, vsaka skupina na svoj način, ki pa se vendar v bistvu medseboj ne razlikujejo. In zmirom naglašamo, da le v slogi in združenju je moč, v neslogi in individualnosti je ni. Pa vendar rajše ostanemo male skupine, zakaj? Zaradi nekaterih domišljivih glav, katerim se svetovni preobrat dvakrat dnevno prekuca v glavi. Vzrok je tudi, da nekatere osebe gledajo samo na svoje ugodnosti pri strankah, katerim pripadajo. Na žalost moramo priznati, da se ti nahajajo na vodilnih mestih v precejšnjem številu.

Napaka delavskega ljudstva je, da ne zna ali noče trezno razmišljati o celi situaciji, ki se direktno tiče delavskega razreda in mirno gleda, kako se razne napredne delavske organizacije kavšajo med seboj in druga drugi očitajo demagoštvo. Vse to je delavskemu razredu samo v škodo, ker vsaka stranka ali organizacija rešuje delavske probleme po svojem načinu in zametuje druge, namesto da bi delovale združeno in složno za zedinjenje vseh napredno mislečih delavskih struj. Če smo se v preteklosti toliko zmotili, da smo ustanovili več vrst političnih organizacij in potem še tiste cepili, pripoznajmo vsaj danes, da edina pot delavskega razreda naj bo v enotno politično organizacijo, od katere bomo lahko pričakovali več uspeha kakor ga imamo dosedaj s posameznimi strankami in strujami. Zedinjenje bo koncentriralo naše moči, olajšalo agitacijo in prištedili bomo tudi na sredstvih.

Kdor trdi, da se bo preobrat dosegel z enim ali drugim programom, je optimist, kajti preobrat v eni ali drugi deželi se ne bodo izvedli tako natančno po načrtu kot se postavi kaka stavba, ampak po razmerah tistega časa, v katerem se bo preobrat izvršil. Glavno je, da je delavski razred zaveden, pravilno naobražen in složen. Tudi ime organizacije ni važno. Ime samo na sebi pomeni le toliko, kolikor ima beseda pomena. Da je organizacija v resnici dobra, mora biti dobra v praksi, delovati mora po načelih, ne pa križkražiti. Ako ni taka, ne velja nič. N. pr. socialistična stranka z vodstvom nekdanjih Šajdemancev ne bi bila dobra, kakor tudi nobena druga stranka ne, nasprotno, pod vodstvom E. V. Debsa in njemu enakih bi bila dobra, kakor tudi vsaka druga stranka. Ponavljamo še enkrat, da ime stranke samo ne odločuje, ampak ljudje s pravi idejami in poštenimi načeli, ti odločajo.

To so dejstva, na katere se opira socialistični klub št. 213 v Carlinville napram gibanju za federativno stranko ameriškega delavstva. To točko priporočamo najtopleje v razpravo bodočemu zboru JSZ., kateri naj posveti vso mogočo pozornost in stori kolikor največ mogoče za uglašanje pota do enotne fronte ameriškega proletariata, ako prvotno ni mogoče drugače, vsaj ob času volitev. — *Socialistični klub št. 213, Carlinville, Ill.*

Na agitacijo!

BUHL, MINN. — Iz raznih krajev čitam vesti, da se organizacijsko delo v socialističnem gibanju poživlja. Dasi imamo zabeležiti tu in tam napredek, vendar še dolgo ne bo zadovoljiv.

Slovensko in drugo jugoslovansko delavstvo ima sedaj priliko, da se z vso vnemo loti agitacije za pridobivanje naročnikov Proletarcu in novih članov J. S. Z. Mi bomo imeli v bodočnosti olajšano delo, če se razširi socialistično glasilo Proletarec. Ako delavci poznajo socializem samo iz opisov v socializmu sovražnih listih in iz fajmoštrovih pridig, je silno težko kaj doseči za našo stvar. Zato na plan, na delo za razširjenje Proletarca!

Lista, ki širita razredno zavest, sta med ameriški Slovenci Proletarec in Prosveta. Taki listi zagotavljajo naše podpore, in mi jim jo moramo nuditi.

Za nas delavce je važno, da gradimo svojo politično organizacijo, da zanašamo v unije tam kjer obsto-

je, socialistični duh in da širimo socialistični tisk med delavske mase.

Ker sem se že ravno oglasil, bi rad še povedal moje mnenje glede oblike Proletarca. Pridružujem se tistim, ki priporočajo spremenitev forme, kakršno je imel prej. Mislim, da bo potem lažje agitirati za list kakor sedaj, ko izhaja v obliki revije.

Agitatorjem po naselbinah želim mnogo uspeha pri njih težavnem delu. Ako bomo uspeli, vsaki po svoji moči, bomo morda pripomogli Proletarcu, da prične izhajati dvakrat na teden. — *Zastopnik.*

Sestanek članstva socialistične stranke v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 29. aprila ob 3. popoldne se bo vršil sestanek, oziroma shod članstva socialističnih organizacij v Chicagi v Division Hall, 2441 W. Division st.

Ta shod sklicuje eksekutiva okrajne organizacije soc. stranke z namenom, da se na njem razpravlja, kakšne metode bi bile najboljše za razširjenje naše organizacije v Chicagi in kakšna pota je treba zavzeti, da izkoristimo posledice, ki so jih prinesli v mišljenju delavstva Debsovi shodi, katere je zadnji in ta mesec obdržaval v Chicagi.

Apeliramo na vsakega sodruga in sodruginjo, ki živi v okraju Cook, da se udeleži tega shoda in diskuzije. Ako že ne boste hoteli poseči v debate, boste vsaj čuli mnenja drugih. Treba je, da se spoznamo z razmerami v naši stranki in med seboj, če hočemo postati solidarna stranka, v kateri bomo vsi kooperirali drug z drugim.

Mi vemo, da imajo klubi narodnostnih federacij svoje interese in da morajo vršiti svoje aktivnosti, ampak mi vsi skupaj imamo skupne interese, katere se mora smatrati za skupne. Zato upamo, da bodo na tej konferenci zastopani tudi člani klubov narodnostnih federacij v velikem številu.

Po končani konferenci bomo imeli zvečer plesno zabavo in večerjo v isti dvorani. Vstopnice so po 35 centov. Na sodruga apeliramo, naj pomagajo, da bo imel ta sestanek in večerna zabava uspeh s tem, da prodajajo vstopnice, ki se dobe v uradu okrajne organizacije, 1501 Warren Ave. — *Robert H. Howe*, tajnik okrajne organizacije socialistične stranke za Chicago in okolico.

Prvomajska slavnost v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — Še par dni imamo do 1. maja, ki je simbol mednarodne skupnosti delavskega razreda. Velikanske demonstracije so se že vršile na ta dan po raznih krajih sveta, delavstvo je v stotisočih manifestiralo za svoje pravice in socializem. Tudi v Zed. državah smo nekatera leta praznovali ta dan mnogo sijajnejše kakor zadnjih par let, ko se je v gibanje ameriškega delavstva naselila nekaka brezbržnost. Na eni strani nas je potlačila reakcija s svojim 100 procentnim amerikanizmom, na drugi so se zavedne delavske vrste razdružile in niso v stanju napraviti več toliko dela kakor v prejšnosti, dasiravno so pogoji za širjenje razredne zavesti danes bolji kakor poprej.

Socialistična stranka ne zanemarja svojih dolžnosti. Dasi ovirana, napadana od vseh strani, deluje naprej po svoji preizkušeni poti za socializem. V enih krajih je tudi sedaj močna, v drugih raste njena moč, v tretjih je šele v procesu reorganiziranja. O vzrokih, ki so povzročili oslabelelost delavskega gibanja v Cle-

velandu, je bilo že večkrat poročano, zato jih tukaj ne bom opisoval.

Vendar pa strankina organizacija dela tudi tukaj. V torek zvečer dne 1. maja bomo praznovali naš dan s shodom, na katerem bodo tudi koncertne točke, v prostorni MOOSE HALL. Izmed drugih govornikov bomo imeli priliko čuti Irwin St. John Tuckerja iz Chicage. Clevelandski delavci, agitirajte za ta shod, nagovarjajte svoje tovariše, da se ga udeležijo.

Delavstvo potrebuje izobrazbe, in na njegovo nevarno se tega najbolj brani. Ko bi bilo inteligentno in zvedno, bi bilo močno zastopano v zbornicah, njegova beseda bi kaj veljala. Ali ljudje se brigajo rajši za vse drugo, samo za učenje ne. Ko je ob času svojega zadnjega obiska nastopil v ravno tej dvorani vodja francoskih socialistov Jean Longuet, je bilo tretjina dvorane prazne. Ko sta se nedolgo tega pretepe la dva pugilista v nji in jemala visoko vstopnico, je bila prenapolnjena in celo na ulici so se rinili ljudje, ki so hoteli videti pretep, toda niso mogli dobiti več prostora.

Taki slučajji dokazujejo, kako nezavedno, neizmerno braženo je še ameriško delavstvo. Ne zanima se za svoje interese, delavsko časopisje zametava, delavskih akcij noče podpirati. Tudi med našimi delavci bi bilo lahko marsikaj drugače, na polju razredne borbe bi lahko štel veliko več kakor štejemo. Nezavedni delavci so vsi enaki. Nagovarjaj ga, naj se naroči na socialistični list, pa ti odvrne, da čita "Press", kar mu zadostuje; za čitanje drugih listov nima časa. Tak je odgovor.

H koncu ponovno apeliram na naše članstvo, naj se udeleži te prvomajske slavnosti. In vsi, ki čutite nam, ki spoznavate važnost razrednega boja, važnost delavske politične organizacije, pristopite v našo stranko. Z organizirano silo se bomo otresli kapitalističnega jarma in si zgradili sistem, v katerem bomo lahko živeli vsi v bratstvu in svobodi. — *J. K.*

Prvi maj.

WARREN, O. — Dobra tri desetletja praznuje mednarodno delavstvo svoj dan prvi maj. Tako prehajamo iz prve generacije, ki je pričela borbo za mednarodno bratstvo proti mednarodnemu sovraštvu, proti vsemu, kar greni človeku življenje.

Z oživiljenjem narave si dajemo na dan 1. maj tudi mi nove osvežujoče sile, za boje, ki so še pred nami. Naša naloga še ni izvršena, letošnji 1. maj še ne znači vstajenja, osvoboditve delavskega razreda.

Po svetu vlada beda. Evropa je v kaosu, velik del Azije isto. In prizadeti so vsi drugi kraji. Toda bogastev ne primanjkuje. Na eni strani jih imajo preveč, na drugi ni ničesar drugega kakor revščina. Tak je sistem kapitalizma in proti taki uredbi je naperjen boj delavskega razreda. Ne borimo se zato ker se bočemo, iz zabave, ampak ker so nas razmere, ki jih poraja ekonomski razvoj, pognale v to strugo. Vse, kar je, se izpopolnjuje. Kadar se ena stvar ne more več izpopolniti, je za zavreči. Kapitalizem od kraja ni bil tak kakor je danes. Izpopolnjeval se je, gradil ogromno tehniko, družil mala podjetja v veleindustrije, zbil žal s pomočjo tehničnih naprav dežele, podjarmil se je bogastva, delavstvo pa je objel v mezno sužnost. Ustvaril je vsakovrstne stroje, ki bi imeli lajšati delo meznemu sužnju, toda v resnici le večajo bogastva gospodarjem. Stroji bodo služili delavcu, kadar bo on sam posedoval sredstva produkcije in distribucije, kadar bo on posedoval naravna bogastva — na kratko, kadar dobimo socialistično ekonomsko uredbo.

Sodrug, na letošnji 1. maj se zavzemimo, da bomo delali za ta cilj v tem letu še bolj kakor doslej. Pojajmo naše vrste, razširimo socialistično časopisje!

JACOB KOTAR.

Prvomajska slavnost v Chicagi in drugo.

CHICAGO, ILL. — Socialistična stranka okraja Cook priredi prvomajsko slavnost v torek 1. maja zvečer v Douglas Auditoriumu na So. Kedzie Ave. Vabljeni so vsi sodrugi in simpatičarji, da se te priredbe udeležijo.

Češki socialistični klub na zapadni strani ima svojo prvomajsko zabavo v torek 1. maja zvečer v dvorani SNPJ. na 2657 So. Lawndale Ave. Češki sodrugi so povabili članstvo kluba št. 1, JSZ., naj pridejo na njihovo slavnost. Sklep zadnje seje našega kluba je, da se povabilu po možnosti odzovemo in se udeležimo obeh tu omenjenih priredb.

V nedeljo dne 29. apr. popoldne se bo vršil v dvorani Division na 2441 W. Division St. sestanek članstva socialističnih organizacij v Chicagi, na katerem se bo razpravljalo o načinih in sredstvih kako pospešiti socialistične aktivnosti v Chicagi. Članstvo klubov JSZ. v Chicagi naj se tega sestanka udeleži v čim večjem številu. Po končani konferenci sledi prosta zabava.

V nedeljo dne 20. maja popoldne vprizori socialistični klub št. 45, JSZ. v Waukeganu s sodelovanjem dramskega odseka kluba št. 1 Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi" v Narodnem domu v Waukeganu.

Kdor izmed čikaških rojakov bi se hotel ta dan udeležiti izleta v Waukegan, naj sporoči tajniku kluba št. 1 v uradu Proletarca. Ako se jih dovolj priglasi, bomo najeli posebno karo. Več o tej priredbi bomo poročali v prihodnjih izdajah. — *Tajnik.*

SHOD SLOVENSKEGA DELAVSTVA V SPRINGFIELDU.

SPRINGFIELD, ILL. — V soboto 5. maja ob 7:30 zvečer priredi socialistični klub št. 47, JSZ. v Slovenskem Narodnem Domu velik shod, na katerem bo govoril med drugim Frank Zajec, urednik Proletarca. Vstopnina na shod prosta. Po shodu se vrši plesna veselica in prosta zabava. Vstopnina na veselico je 50 centov, ženske v spremstvu vstopnine proste, za druge je vstopnina 15c.

Ta shod in zabava je ob enem tudi naša prvomajska proslava. Vzrok, da praznujemo delavski praznik šele 5. maja je v tem, da hočemo dati vsem priliko, priti na ta shod; upamo, da se bo delavstvo iz Springfielda in okolice udeležilo naše slavnosti v obilnem številu. Sodrugi in somišljeniki, agitirajte za obilno udeležbo. — *JOSEPH OVCA*, tajnik.

Iz Pullmana.

PULLMAN ILL. — Priredba našega kluba št. 24, JSZ., ki se je vršila v soboto 21. aprila, je dobro uspela. Poleg plesne zabave smo imeli na sporedu pevске točke, govore in igro. Pevski zbor Slovan pod vodstvom J. Tisola je zapel Marseljezo in "Na razstanku" Sodrug P. Godina je v kratkem govoru izvaljal, koliko zavedni delavci lahko store, če so organizirani, za probojo in izobrazbo delavskega ljudstva. Povaljal je navzoče, naj se pridružijo klubu in delajo z aktivnimi sodrugimi za še boljši prospeh organizacije. Drugi govornik je bil s. Chas. V. Johnson, bivši alderman, izvoljen na socialistični listi.

Dramski odsek kluba št. 1 je vprizoril šaloigro v enem dejanju "V nedeljo jutraj", ki je dala udeležencem priliko, da so se od srca nasmejali. V igri sta nastopila C. Pogorelec in Frances A. Tauchar. Po izčrpanem programu se je v imenu kluba št. 224 zahvalil vsem sodelavcem pri priredbi in udeležencem s. Joseph Puželj.

Našemu vabilu za poset so se odzvali v obilnem številu sodrugi in drugi rojaki iz Chicage in tako pripomogli našemu klubu do boljšega uspeha. S tem izrekamo zahvalo pevskega zboru Slovan, klubu št. 1 in vsem, ki so nam na en ali drug način pomagali pri priredbi. — *JOHN JEREB*, tajnik.

Naročnikom na znanje.

Radi pomankanja časa nismo mogli vselej poslati opominov naročnikom takoj ko jim je naročnina potekla. Tako so prejeli po več številkih na dolg predno so dobili opomin in nekateri se seveda niso odzvali. Ker pa ne moremo dopuščati, da bi list trpel škodo, bomo v bodoče ustavili list vsakemu, ki se na opomine v listu ali na pisemske tirjatve ne bo odzval tekom enega tedna potem ko prejme opomin. Toliko v ravnanje, da ne bo pozneje vpraševanj, čemu smo ustavili list.

"Suhško" gibanje v Angliji.

V angleški zbornici je bil odklonjen predlog za uvedbo prohibicije s 236 proti 14 glasovom.

V svojem priporočilu za zavrženje predloge je napravil Sir Arthur Holbrook Ameriki sledeče komplimente: "Za škodljivost take postave, ki bi jo imela od nje Anglija, navajam Zedinjene države. V Ameriki je sedaj več pijančevanja in več korupcije kakor pred prohibicijo". Viscount Curzon pa je dodal, da je število pijancev, s katerimi so imela opraviti sodišča, naraslo od 142,000 v letu 1920, ko je stopila prohibicija v veljavo, na 256,000 v letu 1922. Toliko oseb je bilo namreč kaznovanih radi enega ali drugega pregreška, storjenega v pijanosti, ali pa radi pijanosti same.

Pijančevanje je zlo. Nikomur ne škoduje bolj kakor delavskemu razredu. Ampak prohibicije, kakršna je ameriška, se je izkazala za škodljivo, ker ni omejila, in še manj odpravila pijančevanje, pač pa ga je pospešila. V tem letu je pitje žganja ugonobilo že veliko več ljudi, kakor eksplozije v premogovnikih tekom zadnjih par let. In na tisoče je takih, katere počasi, toda sigurno ugonablja.

PRVOMAJSKA SLAVNOST.

Posetite prvomajsko slavnost, ki jo priredi socialistični pevski zbor "NAPREJ" v MILWAUKEE, WIS., z obširnimi koncertnim programom popoldne in zvečer z dramo "Sin" v štirih dejanjih v nedeljo 29. aprila v S. S. Turn dvorani.

Tekma za razširjenje "Proletarca".

Izkaz naročnin, poslanih do 24. aprila v tekmi za razširjenje "Proletarca":

	Število naročnin.	Celoletne naročnine.
Soc. klub št. 1, Chicago, Ill.	60	48
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	32	26
Soc. klub št. 27, Cleveland, O.	15	19
Louis Bartol, Reynoldsville, W. Va.	17	11½
Joseph Ule, Chisholm, Minn.	10	9½
Joseph Korsic, Carlinville, Ill.	8	8
Lucas Butya, Moon Run, Pa.	8	8
J. R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	8	7½
Jernej Kokelj, Pennsylvania	13	7½
Andy Bertl, Harwick, Pa.	9	5¾
John Ban, Pittsburgh, Pa.	5	5
Frank Ravnikar, Lorain, O.	7	5
Val. Laharnar, Delmont, Pa.	4	2½
Louis Krasna, Conemaugh, Pa.	3	2½
Anton Pečnik, Barberton, O.	2	2
Jack Kotar, Warren, O.	3	1½
Frank Klun, Chisholm, Minn.	2	1½
Joseph Kocjan, Brooklyn, N. Y.	2	1½
Paul Les, Spangler, Pa.	1	1
Anton Zalar, Lloydell, Pa.	1	1

(Klub št. 1. — Posamezni člani dobili naročnin: — Frances A. Tauchar, 25—18½; Chas. Pogorelec, 12—10; Mary Oven, 9—7½; Frank Benchina, 7—6. F. Z. 4—3½, Mary Udovich, 3—2½.)

(Klub št. 27.—John Krebelj, 10—9, Aug. Kómar, 5—4. — Opomba. — Druga številka v seznamu agitatorjev klubov znači celoletne naročnine.)

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na "Proletarca" se poslali: (Izven kontesta.)

Jack Kunstelj, Ely, Minn.	3
Frank Žerovec, Kenosha, Wis.	3
Mike Radelj, Cudahy, Wis.	2
Joseph Topolak, Detroit, Mich.	2

LISTU V PODPORO.

BROOKLYN, N. Y.: Jos. Kocjan	\$ 1.25
HERMINIE, PA.: Dr. "Trdnjava", št. 80. SSPZ.	1.70
CLEVELAND, O.: Frank Barbič	.50
SHEBOYGAN, WIS.: Ant. Debevez, provizija od oglasov v M. L.	2.70
CUDAHY, WIS.: Jos. Buzga	.50
GLENCOE, O.: Val. Koblar, \$1.00; J. Mochan, 55c; Fr. Modic, 45c, skupaj	2.00
CLEVELAND, O.: Vin. Jurman	2.00
LLOYDELL, PA.: M. Bajec	1.00
AKRON, O.: J. Maren, 25c; Jos. Jerman, 25c; skupaj	.50
CHICAGO, ILL.: Jos. Snel	.25
CHISHOLM, MINN.: Frank Klun	.25

Skupaj	\$ 12.65
Prejšnji izkaz	88.84
Skupaj	\$101.49

SEZNAM NAGRAD.

1. nagrada: Nov pisalni stroj najnovejšega izdelka, vreden \$100. (Ta pisalni stroj dobi tisti, ki pošlje največ naročnin, katerih število pa ne sme biti manj od 110 naročnin. V slučaju, da dobita dva kontestanta enako število naročnikov, dobita oba tak stroj.)

2. nagrada (za najmanj 100 naročnin): Nov pisalni stroj vreden \$60.00.

3. nagrada (za najmanj 90 naročnin): Ženska zapestna ura ali ura za moške, vredna \$50.

4. nagrada (za najmanj 80 naročnin): Lincolnova, Leninova in Debsova slika, vse tri z ličnimi okvirji.

5. nagrada (za najmanj 70 naročnin): Cankarjeva in Marksova slika ter ena pokrajinska slika, vse tri z ličnimi okvirji.

6. nagrada (za najmanj 60 naročnikov): Srebrna skupina (silver set) namizne garniture, vredna \$35.00.

7. nagrada (za najmanj 50 naročnin): — Marksovo in Engelsovo delo "Kapital" (v angleščini), tri vezane knjige z 2536 stranmi, in ena v gornjih nagradah omenjenih slik z ličnim okvirjem.

8. nagrada (za najmanj 40 naročnin): — Usnjata torba za listine, nekaj, kar potrebuje vsak tajnik.

9. nagrada (za najmanj 30 naročnin): — Fountain pero, avtomatičen svinčnik in manjša Cankarjeva slika z ličnim okvirjem.

10. nagrada (za najmanj 20 naročnin): Za \$12.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

11. nagrada (za najmanj 10 naročnin): Za \$6.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

12. nagrada (za najmanj 5 naročnin): Za \$3.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

13. nagrada (za najmanj 3 naročnine): Celoletna naročnina na revijo "Kres", ali pa za \$1.80 knjig in Proletarčeve zaloge.

14. nagrada (za dve naročnini): Za \$1 knjig iz Proletarčeve zaloge.

Ako bi kdo želel kak drug predmet, kakor te, ki so navedeni od 1. do 9. nagrade, bo željo lahko sporočil upravi, ki jo bo po možnosti vpoštevala.

Pazili bomo, da bodo slike najličnejšega izdelka in okvirji čim boljši. Pošiljalne stroške plačamo tukaj.

Vse te nagrade so bazirane na podlagi celoletnih naročnin. Vsakdo bo opravičen do tiste nagrade, katero bo desegel s številom celoletnih naročnin.

Tekme se udeleže lahko socialistični klubi kot celota. Udeležiti se je sme vsak posameznik. —

Socialistično časopisje je faktor, ki je kapitalizmu najnevarnejši. Socialistični tisk kaže nevednim masam gnilobo sistema, ki izkorišča ljudske množice, in kaže mu pot iz tega sistema v socialistični družabni red.

IZ UPRAVNIŠTVA.

V današnjem izkazu naročnikov, pridobljenih v tekmi za razširjenje Proletarca, smo narasli za 77 naročnikov. Vseh dosedaj poslanih naročnin v tej tekmi je bilo 218. Kakor smo pisali zadnjič, naša agitacija se šele razvija. Priglasilo se je zopet nekaj novih agitatorjev, ki so se podali na delo za razširjenje Proletarca.

"Proletarca" moramo zanesti v stanovanje vsakega slovenskega delavca. In v vsaki slovenski in jugoslovanski naselbini sploh se mora organizirati socialističen klub. To bo našim sovražnikom, pa naj bodo kjerkoli in pod kakršnokoli krinko, najboljši odgovor. Kakšno veselje je vladalo v nasprotnem taboru, po katerem so širili govornice, da Proletarec preneha. In tudi tisti, ki z zaničevanjem pljujejo na vse ono, kar nekdanj zagovarjali, so se veselili, ker jim ni šlo vse tako, kakor bi oni radi. Ali nasprotniki vseh baž porabljajo, da je imel Proletarec in vsak drug socialističen list že od nekdanj enake sovražnike in enake grobarje, ki so kopali grobe drugim, potem pa so se sami vrtili vanje.

"Proletarec" stoji danes trdnejše kakor kedaj poprej tekom zadnjih šest let. Naročniki se množe, novi klubi se ustanavljajo, in to je, kar boli sovražnik socialističnega gibanja.

Koliko se more napraviti za list, samo ako človek hoče, je pokazal sodrug Louis Bartel iz Reynoldsvilla, W. Va. Poslal je 17 novih naročnin obenem z naročilom za večje število izvodov majske izdaje. Obljubljuje, da bo z agitacijo nadaljeval, dokler ne bo list razširjen v njegovem okrožju tako kot bi moral biti.

S. John R. Sprohar iz Pursglove, W. Va., piše, da ne bo jenjal z agitacijo, dokler ne bo Proletarec zahajal v stanovanje vsakega slovenskega delavca v njegovem okolišju.

Izredno aktiven je s. Anton Žagar v Sheboyganu, Wis. V tej tekmi je pridobil že 32 naročnin, za tako naselbino zelo veliko. Sedaj je nam sporočil, da deluje za ustanovitev socialističnega kluba. V Sheboyganu ima Proletarec sedaj 74 naročnikov. Ako bi bil Proletarec proporcionalno v vsaki naselbini tako razširjen kakor je v Sheboyganu, bi imel nad DESET tisoč naročnikov in vsaka izdaja bi bila lahko enaka majski izdaji.

Prvenstvo v sedanjem kontestu ima še vedno klub št. 1. Na drugem mestu je Anton Žagar, toda kot posameznik je on na prvem mestu, kajti nihče izmed članov klubov, ki so v kontestu kot celote, ni dobil toliko naročnikov kakor on.

Koliko časa bo klub št. 1 prvi, je odvisno od clevelandskega in springfieldskega kluba. V Clevelandu je polje za agitacijo veliko večje kakor v Chicagi in kadar se tam primejo dela, bo število naročnikov iz njihove naselbine zelo hitro naraščalo. Iz Springfieldda se še niso oglasili. Nič se ne bi čudili, če bi takole, kar naenkrat, prišel naval od kluba št. 27, pa prekosil v prvenstvu vse ostale in porinil klub št. 1 v drugo ali tretjo vrsto. Ako se to dogodi, se čikaške sodruginje in sodrugi ne bodo hudovali, pač pa bodo šli še z večjo vneto na delo, ne radi tega, da bi jim bilo za prvenstvo ali za nagrade, ampak zato, da se naše glasilo razširi kolikor največ mogoče.

Tudi iz Minnesote dobivamo razveseljiva poročila. Na Iron Range so velike slovenske naselbine in polja

Članstvo socialistične stranke v Illinoisu se je povečalo po 1. januarju 1923 za 300%. Koliko se je povečalo članstvo vašega kluba?

Belaj & Močnik

6205 St. Clair Ave.

CLEVELAND, OHIO.

Naša prodajalna ima veliko zalogo pomladanskih in letnih oblek najnovejšega kroja za moške in dečke.

Imamo veliko izbero moških in deških srajc, kravat, ovratnikov, spodnjega perila, nogavic, klobukov, čepic, itd.

Izdelujemo obleke po meri in najnovejši modi. Naše cene so zmerne.

Naše dosedanje poslovanje vam garantira pošteno in zadovoljivo postrežbo.

Klub št. 47, J. S. Z., SPRINGFIELD, ILL.,

Priredi v soboto dne 5. maja ob
7:30 zvečer velik shod v
Slov. nar. domu.

Govoril bo Frank Zajec in drugi.

Po shodu se prične prosta zabava s
plesom.

Ta priredba bo ob enem prvomajska
slavnost.

Za podrobnosti glejte dopis v tej izdaji.

ODBOR.

za agitacijo je torej veliko. Joseph Ule iz Chisholma je v tej tekmi na petem mestu. Kaj pa Eveleth, ali ni tam nikogar, ki bi se prijel agitacije? In Ely?

Minnesota je kraj, kjer bi bilo list kakor je Proletarec zelo potrebno razširiti. Kapitalistično robstvo je malo kje tako brezobzirno kakor po železnem okrožju. Jeklarski magnatje uduše vsako gibanje, ki stremi po napredku, že v kali, in v ta namen se poslužujejo najinfamnejših sredstev. Pri nepoučenem delavstvu se jejo nezaupnost v samo sebe in prav zato bi bilo treba, da bi prejemale in čitali list, ki bi jih vzdajal v razrednozavednem duhu in jim slikal trike kapitalistične strahovlade. Nezavedni delavci težko spoznajo petoliznike in vohune, ki se prodajajo bosom, delavcem se pa slikajo za njihove prijatelje. Varujte se takih prijateljev, ker so delavcem najnevarnejši sovražniki!

Ne samo v Minnesoti, tudi drugod je še veliko naselbin, iz katerih se ni še nihče oglasil k tekmi. Čemu odlašati? Prej ali slej boste gotovo stopili v akcijo, torej čemu ne rajše prej kakor poznej?

ZADRUŽNA PRODAJALNA V CLEVELANDU.

Pred kratkim se je v clevelandski slovenski naselbini otvorila zadružna grocerijska prodajalna in mesnica. Za ta uspeh na zadružnem polju gre zasluga Slovenski zadružni zvezi, ki ima v Collinwoodu dve prodajalni in tretja je sedaj ta v clevelandski naselbini, ki je sanitarna, z vso moderno opremo.

Med sodrugimi in drugimi zavednimi delavci v Clevelandu se je že dolgo gojila želja za ustanovitev takega podjetja, ki bi varovalo delavce pred pretiranimi cenami trgovcev. Končno so nam prišli na pomoč rojaki iz Collinwooda in omogočili zadružno prodajalno tudi v naši sredini.

Namen zadružnih prodajaln je prodajati dobro blago po čim nižje mogočih cenah. Ves dobiček zadruge, ki bi se drugače stekal v privatne žepe, gre članom in odjemalcem zadruge.

Rojaki v Clevelandu, ki še niste odjemalci te zadruge, ste s tem vabljeni, da postanete njeni delničarji. Čim več bo odjemalcev, tim ložje se bodo nižale cene blagu in čim nižje bodo, toliko boljše za odjemalce.

Kakor ima S. N. Dom, katerega se sedaj gradi, služiti kulturnim in drugim potrebam slovenskega ljudstva v tem mestu, ravno tako ima imenovana zadružna prodajalna namen služiti potrebam delavskega ljudstva. Prostori S. N. D. se bodo rabili za zborovanja, kulturne in druge priredbe, zadruga pa bo prinašala koristi odjemalcem vsaki dan pri nakupovanju dobrega blaga po nizkih cenah. S tem, da so tukajšnji rojaki zaposleni v akciji za gradnjo doma, še ni rečeno, da ne bi mogli ali smeli podpirati zadružne prodajalne in jo utrjevati. Potrebščine, kot hrana itd., rabimo vsaki dan, torej je treba misliti vsaki dan, kako se čim prej osvojimo gospodarsko, in eden načinov je, da si gradimo in izboljšujemo zadružne prodajalne. Rojaki delavci, zadružna prodajalna je vaša — podpirajte jo!

L. P.

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM socialističnega kluba št. 233, JSZ., v RENTONU, PA., naznanjamo, da se vrše redne klubove seje vsako četrto soboto v mesecu ob 6. zvečer v prostorih klubovega tajnika.

Prihodnja seja bo v soboto 28. aprila. — **LOUIS GORŠIČ**, organizator.

J. Kosmach

Slovenska trgovina z železnino, barvami in pleskarskimi potrebščinami. Cene zmerne. Blago najboljše. Postrežba točna in uljudna.

1804 W. 22nd St.

Chicago, Ill.

Phone Canal 0490

Phone Canal 6319

Math. Kremesec

MESNICA

Sveže meso, slanina ter perutnina vedno na razpolago. Cene zmerne, postrežba točna. Se priporoča rojakom za obilen obisk!

1912 West 22nd Street

Chicago, Ill.

Za Glencoe, O.

GLENCOE, O. — Socialistični klub št. 2, JSZ., priredi v soboto dne 5. maja v prostorih Andy Kravanja domačo zabavo, na katero vabimo slovensko in drugo jugoslovansko občinstvo v Glencoe in okolici. Za dobro godbo in vse drugo je preskrbljeno, tako da se bo lahko vsakdo dobro zabaval v naši sredi. — *Odbor.*

Naznanilo sodrugom v Pursglove, W. Va.

PURSGLOVE, W. Va. — Članstvu kluba št. 228, JSZ., naznanjam sklep zadnje redne klubove seje, ki se glasi, da se vrše naše bodoče seje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v novi dvorani na Pursglove.

Prihodnja seja se vrši dne 20. maja. Udeležite se je polnoštevilno in potrudite se privedi s seboj simpatičarje socialističnega gibanja, da pristopijo v klub. Z naraščanjem socialistične armade se bo večala njena moč. Organizacija zavednega delavstva je edina pot, ki nas bo privedla iz carstva kapitalizma v socializem.

Sedanji družabni red ima delavstvo priklenjeno nase kako menežerija tigra. Dokler je priklenjen, ni nevaren. Tiger je žival brez razuma. Človek ima razum, on ima moč, da se osvobodi verig — ako hoče organizirano delati in se boriti za svoje interese, ne pa suhenjsko delati za druge.

Ob enem naznanjam, da je John Volkar, ki je bil izvoljen za delegata na zbor JSZ. od našega kluba, odpotoval od tukaj, zato smo imeli dne 8. aprila pomembne volitve, na katerih je bil izvoljen za delegata John Vitez, ki bo zastopal klub št. 228 na zboru JSZ. — *John Vitez, tajnik.*

Sodrugom v Barbetonu na znanje.

BARBERTON, O. — Prihodnja seja socialističnega kluba št. 232, JSZ., se vrši v nedeljo 6. maja ob 3:30 popoldne v navadnih prostorih. Na dnevnem redu bo več važnih točk, tikajočih se vseh članov; ob enem je to zadnja seja pred konvencijo JSZ., ki se vrši 27., 28. in 29. maja v Chicagi. Ker tudi naš klub pošlje delegata, je potrebno, da na tej seji razpravljamo o zboru in damo našemu zastopniku vsa potrebna navodila.

Več sodrugov se je izrazilo, da se ne morejo udeleževati klubovih sej, ker se isto nedeljo obdržava več sej podpornih društev. Torej bomo na tej seji lahko govorili o premenitvi dneva za klubove seje.

Sodrug, sedaj ko je naša nasečelina zopet v akciji za organizirano socialistično delo, bodite vsi aktivni. Ni dovolj, da imaš člansko knjižico stranke, ampak biti moraš aktiven vojak svoje stranke. Udeležujte se redno vseh klubovih sej in sodelujte pri vseh akcijah našega kluba, JSZ. in socialistične stranke. Pridobivajte klubu nove člane in našemu glasilu Proletarcu nove naročnike. Ako na Proletarca še nisi naročen, si ga naroči. Ako si že, pridobi kakega novega naročnika. Poučujmo se o socializmu, vežbajmo se pri delu za naše cilje, da se bomo izpopolnjevali pri delu za našo stvar, da bomo zmožni širiti naše ideje med neorganizirano delavsko maso. — *Tajnik.*

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

JUGOSLOVANSKO STAVBINSKO IN POSOJILNO DRUŠTVO

naj bo

VAŠA BANKA.

Dobiček se razdeli med vas in ne gre v žepo bančnih magnatov.

Banke plačujejo samo 3% obresti. Če pa kupite delnice tega društva, boste podvojili obrestno vrednost ko delnice zapadejo izplačilu.

Želite postaviti svoj dom? Mi vam posodimo denar.

Nameravate kupiti hišo? Vprašajte za pojasnila in druga ravnatelja tega društva.

V VAŠO LASTNO KORIST

je, da si nabavite delnice, ki se prodajajo po sledečih cenah in razredih:

Razred "A" delnice po 25c na teden.

Razred "B" delnice po 12½c na teden.

Razred "C" po \$75 delnica, proti takojšnjemu plačilu.

Razred "D" delnice po 50c na teden.

Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na tajnika

JOSEPH STEBLAY, 2429 So. Central
Park Ave., Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1484.

ali pa blagajnika MARTIN NEMANICH, 1900 W.
22nd Street, Chicago, Ill. Tel Canal 0080.

International Restaurant

Lovro Ivšac, lastnik

1327 West 18th Street
Chicago, Ill.

Phone Roosevelt 8829

Pristna domača kuhinja
Postrežba točna

Se priporoča Slovencem

HREPENENJE PO IDEALU.

Katedrala Notre Dame v Parizu ni samo najstarejša, največja in najinteresantnejša cerkev na svetu, ampak je eno najbolj značilnih poslopij, ki je bilo še kedaj postavljeno. Nek nepopisen čar ga obdaja. Niti cerkev sv. Petra v Rimu, niti sv. Marka v Benetkah ne zadovoljuje najvišjih verskih in estetičnih občutkov. Ista predstavlja enega največjih vzorcev uspešnega koprnjenja po idealu. In to koprnjenje je najvažnejši faktor v človeškem napredku. Edino tedaj, ako hrepenite po največji popolnosti morete doseči veliko stvari. Trinerjeve priprave in zdravila so tudi rezultat takega hrepenjenja. Joseph Triner Company, Chicago, vedno izboljšava svoje produkte. Trinerjevo zdravilno grenko vino nima danes tekmeca v zdravilih za želodčne bolezni. Trinerjev Liniment (za revmatizem in nevralgijo) in Trinerjev Cough Sedative nimata para. Trinerjevi izdelki kot Triner's Hand Lotion, Triner's Liquid Shampoo, Triner's Headache Powders so izvrstni. Dobite jih v lekarnah ali pri trgovcih z zdravili in prepričajte se!

"KRALJ NA BETAJNOVI",

slovita Cankarjeva drama v treh dejanjih, bo vprizorjena v nedeljo 20. maja popoldne v Slovenskem narodnem domu v WAUKEGANU.

Igrali jo bodo diletantje dramskega odseka kluba št. 1 iz Chicage. Priredbo aranžira klub št. 45, JSZ., v Waukeganu. Vstopnina 50 centov. Po igri plesna zabava v spodnji dvorani Narodnega doma.

PRVI MAJ! PRVI MAJ!

Clevelandski Delavci

vsi na prvomajsko slavnost

**v torek zvečer 1. maja
v Moose Hall**

Na vspredu bodo govori, koncertne in druge točke.

Glavni govornik John Tucker,
urednik lista Chicago Socialist.

Vstopnina 25c

Zavedni delavci vsi nato proslavo da skupno manifestiramo za naše pravice na praznik zavednega delavstva širom sveta.

NA DAN!

NA PLAN!

Naročite si delavski dnevnik ENAKOPRAVNOST

ki ga izdaja delavska tiskarna

**AMERIŠKA
Jugoslovanska
Tiskovna Družba**

**6418 St. Clair Ave.
Cleveland, Ohio**

Kadar potrebujete kakršnekoli tiskovine, se obrnite na našo delavsko tiskarno.

Za pomladansko in poletno sezono

Se najtopleje priporoča Slovenskemu občinstvu v Clevelandu in okolici za vsa v fotografsko stroko spadajoča dela

John Bukovnik

Edini izkušeni slovenski fotograf.

Nobeno delo premajhno, nobeno preveliko, da bi ga jaz ne izvršil v vašo popolno zadovoljnost.

Se priporočam,

JOHN BUKOVNIK,

7033 Superior Ave., Cleveland, O.

Tel. Randolph 4892.

NAJVARNEJŠA SHRAMBA ZA VAŠE PRIHRANKE

Največja in edina
Narodna Banka v Lawndale

Največja in najstarejša
Državna Banka v Lawndale

Obe banke članice Chicago Clearing House Association.

Skupni imetek nad \$10,000,000.00.

SLOVENSKO HRANILNO IN POSOJILNO DRUŠTVO

(Slovenian Savings and Loan Association)

FRANKLIN—CONEMAUGH, PA.

je eno največjih slovenskih podjetij v državi Pennsylvania. Do sedaj je bilo inkorporirano za \$200,000.00 kapitalizacije, radi velikega prometnega naraščanja pa bo kapitalizacija zvišana na \$1,000,000.00, **reci en milijon dolarjev**. V prometu je sedaj nad \$70,000.00 — vsa svota vknjižena na prve vknjižbe (first mortgage). Delničar podjetja lahko postane vsak, ne glede na narodnost. Na delnico se plačuje po \$1.00 na mesec, h kateri svoti se pripišejo koncem leta dividende. Ko postane delnica zrela ali pravomočna, tako da znaša njena veljava \$200.00, se ista izplača. Če želi kdo imeti svoj dom in ima sam nekaj denarja na roki, smo mu vedno pripravljeni dati posojilo. Da je naše delovanje na dobrem temelju, potrdi lahko vsakdo.

Delavci, oklenite se tega podjetja, kajti to je last delavcev, ki so samostojni in mislijo samostojno! Če želite kupiti delnico ali rabite denarno posojilo, se obrnite do tajnika.

Uradne ure so vsak četrtek od 7. do 9. ure zvečer v poštnem poslopju, Conemaugh, Pa. Seje društva so vsaki četrti četrtek v mesecu ob 8. zvečer.

UPRAVA.

JAMES ONEAL

socialistični pisatelj in teoretičar, član uredniškega štaba dnevnika "New York Call", predavatelj in propagator za ustanovitev federativne stranke ameriškega delavstva.

Ako čitaš Proletarca, pa spoznaš, da je dober list in te zanima, tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se raučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

Ali so vere prenehale funkcionirati? To je predmet one najzanimivejše debata, ki je izšla v slovenskem prevodu v založbi Proletarca. Stane 30c. Priporočljiva brošura za vsakega, ki se zanima za taka vprašanja.

Naročajte
KNJIGE

iz

"Proletarčeve"
založbe.

EVER GREEN CITY HOTEL

1027 So. 8th St., Sheboygan, Wis.

se priporoča Slovincem, ki pridejo v Sheboygan. Na razpolago so čiste sobe in izvrstna jedila po dnevi in po noči.

JOHN DROLL, lastnik.

FRANK ZAVERL

South 8th Street, Sheboygan, Wis.

Gostilna in dvorana za razne prireditve in zabave. Postrežba točna in solidna. Se priporoča rojakom.

JOSEPH FLUDERNICK

835 Idiana Ave., Sheboygan, Wis.

Gostilna z mehкими pijačami, finimi smodkaim in sladoledom. Se priporočam v obilen poset.

JOHN SOMRAK

PHOTOGRAPH

Kadar se mislite slikati ali kadar mislite povečati svojo ali sliko sorodnikov, tedaj pridite k meni in boste zadovoljni. Fine delo. Nizke cene. Svoji k svojim!

JOHN SOMRAK,

1430 So. 6th Street, Sheboygan, Wis.

FRANK FALE

834-836 Indiana Avenue,
SHEBOYGAN, WIS.

Gostilna, sobe za prenočišča in hrana. Dobra postrežba. Dvorana za razne zabave in veselice.

ZAKAJ UGIBATI

Če pa veste, da kupite lahko vašo obleko, ki je po svoji kakovosti

100 odstotno volnena?

Tvrdba, od katere jemljemo našo zalogo nam to garantira — in to garantiramo tudi mi. Na ta način je vaša zadovoljnost zagotovljena, ali pa se vam vrne denar.

Pridite in pogledjte kaj imamo, potem pa sodite sami.

S. B. DUBOW CO.

2 duri zapadno od 1st National
Banke.

Chisholm, Minnesota.

Daniel W. Hoan.

Daniel W. Hoan, milwauški župan, je kapitalistom trn v peti. Dasi se plapolajo na mestni hiši rdeče zastave, vendar njegove odredbe ne gredo v prilog privatnim interesom in kolikor more župan enega mesta napraviti za delavske interese, se v Milwaukee skuša napraviti, dasi mesto ni pod popolno kontrolo socialistov.

Meta Berger.

Meta Berger je članica solskega odbora v mestu Milwaukee, v katerem imajo socialisti od zadnjih volitev štiri sedeže. Do zadnjih volitev je bila Meta Berger edina socialistinja v šolskem odboru.

JOSEPH ŽELE

Slovenski pogrebnik

Avto-pogrebni vozovi, ambulance in vozovi za pohabljenca vedno na razpolago. Avtomobili za vse potrebe.

Odrpto po dnevu in po noči.

6502-04 St. Clair Avenue,
Cleveland, Ohio.

Tel. Princeton 969.

ELYRIA

AUTO REPAIRING
AND WELDING CO.

Frank Somrak in Jos. Mrhar
lastnika

6512 St. Clair Avenue,
Cleveland, O.

Slovenska garaža. Popravljalnica vseh vrst avtomobilov.

Zaloga olja, gasolina ter vseh v avtomobilsko strok spadajočih potrebščin.

Rojakom se priporočava.

SLAPNIK & COMPANY

cvetličarji

6120 St. Clair Avenue,
Cleveland, O.

V zalogi vedno sveže cvetlice za plese, svatbe, pogrebe itd.

RESTAVRACIJA

Martin Šorn

Tečna jedila. Solidna postrežba.

6034 St. Clair Avenue,
Cleveland, O.

Joseph Milavec

Moderna Restavracija

Izvrstna postrežba

6110 St. Clair Avenue,

Cleveland, O.

West Side Furniture Co.

Arbanas & Pavlečić,
lastnika.

Prodajamo pohištvo najboljšega izdelka. Popravljamo peči. Cene zmerne. Postrežba točna. Se priporočava bratom Hrvatom, Slovencem in Srbom, za obilni poset.

1321 W. 18th St., Chicago, Ill.
PHONE CANAL 6996

JOHN FABJAN

Slovenski krojač

Izdelujem obleke po najnovjšem kroju. Čistim, likam in popravljam stare obleke. Cene zmerne. Postrežba točna.

1932 W. 22nd Street,
Chicago, Ill.

AMERICAN SHOE REPAIRING SHOP

1122 So. 8th St., Sheboygan, Wis.

Popravljalnica čevljev. Delo fino in trpežno. Cene nizke.

JOHN SCHNEIDER, čevljar.

JOHN PLESEC

Trgovina z grocerijo. Vedno sveže blago po zmernih cenah. Solidna postrežba. Se priporočam rojakom v obilni poset.

809 Indiana Ave., Sheboygan, Wis.
Phone 221 J.

NATIONAL HALL

Andrew Spolar, lastnik,

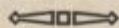
priporoča svojo dvorano za zabave, društvene priredbe, pojedine, shode in sestanke.

Vogal Racine Ave. in 18th Street, Chicago, Ill.

Tel. Canal 2241.

JOS. A. DITTERT

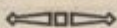
Največja izposojevalnica oblek in kostumov za predstave, maškaradne plese itd.

Dve zaloge:

1136 West 18th Street

Tel. Canal 7239

3803 West 26th Street

Tel. Lawndale 9797

Chicago, Ill.

FRANK NOVOSSEL**Krojač**

1113 W. 18th Street, Chicago, Ill.

Tel. Canal 8540

Priporočam bratom Slovincem, Hrvatom in Srbom, svojo moderno urejeno

Krojaško delavnico.

Izdelujem moške in damske obleke po najnovšem kroju. Cistim, likam in popraviljam.

Cene zmerne. Postrežba točna.

John F. Maly Umetni slikar

3736 West 26th Street, Chicago, Ill.

Tel. Lawndale 5451.

Zaloga fotografskih potrebščin. Povečavanje in izdelavanje slik. Cene zmerne. Postrežba točna.

JAMES J. LYONS

Trgovina s klobuki in modnimi potrebščinami za moške.

1850 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 0689.

LORAINÉ STUDIO

M. BENAKOVICH, lastnica.

Umetno slikarstvo.

1255 West 18th Street, Chicago, Ill.

Tel. Canal 2450.

SCHERINGER BROS.

MESNICA

Sveže in suho meso vedno v zalogi. V sezoni tudi ribe in divjačina. Cene nizke, postrežba točna.

Chisholm, Minnesota.

Tel. 156.

STEVE JAKSICH

1808 W. 22nd St.

Tel. Canal 5256

Chicago, Illinois

Prvovrstna gostilna z mehкими pijačami. Fine smodke in tobak.

Se priporoča rojakom v obilen poset.

JOSIP PAVLAK

Edini jugoslovanski pogrebnik in balzamovač

1814 So. Throop St., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5903

Victor L. Berger.

Victor L. Berger je edini socialist v ameriškem kongresu. Meyer London, ki je bil član kongresa več let, je pri zadnjih volitvah iz-

MEYER LONDON.

gubil mandat vsled združenega naveda kapitalističnih sil, ki so ga porazile. Delavstvo je izgubilo z njim svojega najboljšega zagovornika v kongresu.

RUDI BOŽEGLAV

6006 St. Clair Avenue,
Cleveland, O.

KADAR želite led, premog, ali prevoz povišja, boste najbolj postreženi, ako se obrnete na prevoznika

JOSEPH PAPESH

2603 So. Lawndale Ave.

Tel. Crawford 2041

Chicago, Illinois

ANDREW VIDRICH

Painter and Paperhanger

706 Forest Ave., Johnstown, Pa.

Tel. 3547-J

Se priporočam rojakom za barvanje hiš, lepljenje stenskega papirja in za vsa druga v pleskarsko stroko spadajoča dela. Delo izvršeno točno, vestno in po zmernih cenah.

Fidelity Electric Shop

FRANK SCHONTA, lastnik

2049 W. 22nd Street

Chicago, Illinois

TELEFON CANAL 5190

Napeljava električnih naprav. Zaloga vseh električnih potrebščin.

Radio sets na lahke obroke.

Cene zmerne. Delo jamčeno.

Edina slovenska mlekarina v Chicagi

Frank Grill, lastnik

1818 W. 22nd St.

Tel. Canal 6027

Prodaja pasteurizirano mleko in smetano na drobno in na debelo. Razvažanje na dom. Cene zmerne, postrežba točna. Se priporoča slovenskim in hrvatskim gospodinjam.

LOUIS MLAKAR

910 Indiana Ave., Sheboygan, Wis.

Priporoča svojo gostilno s sobami in biljardne mize. Na razpolago so mehke pižame in slaščice kakor tudi vse vrste tobak.

IVANA SUSHA

933 Indiana Ave., Sheboygan, Wis.

Se priporoča rojakom za poset gostilne in mesnice. Postrežba vedno točna in solidna. Cene zmerne.

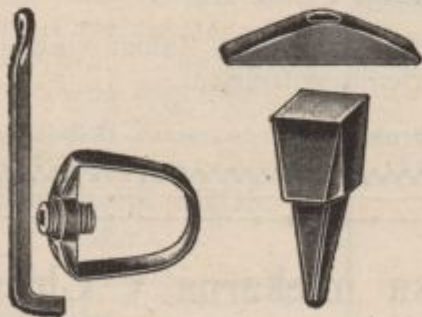

BAKRENE KOTLE

po cenah nižjih kot kje drugod.

Importirane kose, srpe, klepišča, kladiva in rinčice za kosiča.

Importirane nemške Solinger britve, škarje in stroje za striženje las.

JOHN O. HRUBY

DEPARTMENT R.

1806 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

Ustanovljeno 1875. Pišite po naš brezplačni cenik.

LINCOLN CAFE

510 Washington St.,
Johnstown, Pa.

(Nasproti Baltimore & Ohio postaje)

Pri nas se vam nudi najboljša postrežba, domača kuhinja, jedila in hladilne pijače vedno na razpolago.

Oglasite se pri nas kjer se boste počutili popolnoma domačega.

Slovcem se toplo priporočam

Še vedno na starem mestu

John Košiček

GOSTILNA

z mehкими pijačami. Fine smodke in pool table

1805 South Racine Ave.
Chicago, Ill.

Phone Canal 1439

F. S. TAUCHAR:

Kdaj bo . . .

Kdaj bo
naš Prvi Maj?
Resnično tisti,
brez zavisti,
kot ga letno
slikamo . . .
Kdaj bo?

Ali se prikaže —
sam vstane?
Ne!

On je med nami
in kliče: "Zdrami
se moj proletarec!
Gorjačo dvigni —
umno moč . . .

Orjaški udarec
daj, pritisni
zmaju kapitalu,
da izgine v temno noč,
od kjer pojavil se je nekoč

Nato se združi
raja, ino služi
ciljem Maja Prvega!

Cerkve se bodo tembolj prazni-
le, čimbolj se bodo duhovniki v
njih zoperstavljali ljudskim inte-
resom. Človek je lahko veren, pa
si zato vendar ne da odrekati
pravice do dostojnega življenja.

Odkar je socializem praktično
gibanje, se je vedno bojeval za
enakopravnost obeh spolov. Pri-
hajajoči do politične moči napra-
vijo socialisti lahko marsikatero
napako; ampak da bi ženski spol
degradirali na stopnjo mrtvega
blaga, ki je podvrženo "socialni
distribuciji", ni treba verjeti niti
najbolj drznemu šmoku.

Proti inozemcem se bo v Ame-
niki vedno strožje postopalo. Pri
dobivanju državljskih papirjev
se jim bo delalo vedno večje ovi-
re. Naročite knjižico "Najnovej-
še informacije o dobavi državljan-
stva." Stane 40c. In pri vsem
tem se zanimajte za politične do-
godke in javne naprave v tej de-
želi, da jo boste pravilno spoznali
in razumeli.

Lawndale Leather Goods Shop*A. Betchuk, lastnik*

3622 West 26th St.

Chicago, Ill.

Tel. Rockwell 8321

Zaloga zabojev, kovčkov potnih torb ter
damskih ročnih torbic.

Svež, in okusen kruh in drugo pecivo
dobite vedno v pekariji

Gregurich & Sertich Baking Co.

1925 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5409

Martin Nemanich

Gostilna mehkih pijač in
restavracija

1900 W. 22nd Street
Chicago, Ill.

Phone Canal 0080

Louis Kerin

1840 W. 22nd St., Chicago, Ill.

Zaloga igrač, fine namizne posode.

Izvrstnih smodk in tobaka.

Mehkih pijač, sladoled in sladščice.

Se priporoča v obilen obisk.

KAPITALIZEM NA ZATOŽNI KLOPI.

Kapitalizem je posajen uradno na zatožno klop. Njegova obravnava je naznanjena. Vršila se bo vso tisto dramatiko, ki je lastna velikim zgodovinskim dejanjem, odrejačo mejne kamne in nove oblike človeški družbi.

Zagrinjalo je odgrnjeno. Na zatožni klopi je toženec. Toži ga Socialistična stranka v angleškem parlamentu. Zagovarjati se bo moral radi svojih vojnih konspiracij, profitarstva, neštevilnih umorov in gorja, ki ga je povzročil nad milijoni, kakor tudi radi sklenjenega miru, v katerem je sovraštva za sto novih voja.

Obtožnica dolži kapitalizma, da je radi svojega sistema privatnega lastništva, ki goni človeštvo v grabeštvo, konkurenco in iskanje novih trgov za profit in nadaljno izkoriščanje, povzročil svetovno vojno;

da je v tem klanju izkoriščal patriotizem in druge privlačne fraze za profitarstvo in graft;

da je v svoji furiji za profitom in grabeštvom moril in habil življenje, na debelo, opustošil kraje in pahnil na milijone otrok in žena v nesrečo in mizerijo;

da je na koncu vseh svojih orgij sklenil mir, iz katerega zijajo nove nevarnosti vojn, kajti v domovini zmagovalcev in v domovini premagancev je ostala v srcu zavist, nezaupnost in medsebojna mržnja, ne pa demokracija, ki se jo je proglašalo za vojne cilje;

da je pahnil svet v kaos in brezdelje, uničil denarno valuto in dajal s svojo brutalno silo tak vzgled, kakor da življenje brez prelivanja krvi in teptanja pravice nima nobenega smisla, in da zla, ki izhajajo iz vojnih profitov, kakor razkošno življenje itd., nadaljujejo svoje zle posledice v novih napadih na človeško blagostanje.

Na ta in še na mnoga druga vprašanja bo moral odgovarjati kapitalizem v angleškem parlamentu.

Ali bo priznan krivim?

Ali bo obsojen v pregnanstvo?

To so vprašanja, ki se tičejo socialistov po vsem svetu. In odgovor nanje mora biti, da bo kapitalizem obsojen le v toliki meri, v kolikor bo angleškim socialistom mogoče pokazati njihovo politično in gospodarsko moč.

Toda kakorkoli se završi ta epohalna obravnava v Angliji, bo njen proces važen za delavstvo vsega sveta; kajti kapitalizem je eden, in dovoljen ali slab izpad obravnave je za delavstvo vsepovsod ena zadeva.

Tudi ameriške delavce čaka naloga, ki jo je s svojo obtožnico napram kapitalizmu izvršilo angleško socialistično delavstvo v parlamentu. Če angleško delavstvo pri zadnjih parlamentarnih volitvah ne bi dobilo toliko mandatov kot jih je, danes ne bi bilo ustanju naperiti proti kapitalizmu take uradne obtožnice, kot jo je. Vse to pa pomeni, da se mora zdramiti in pospeti do take sile tudi ameriško delavstvo.

To doseže ameriško delavstvo, če pojača socialistične vrste — sile, ki se zbirajo v ameriški socialistični stranki. In jugoslovanski delavci v Ameriki store svoj del te ogromne naloge, če pojačajo

Jugoslovansko Socialistično Zvezo

in njeno glasilo

PROLETARCA,

ki oba delata roka v roki s skupno stranko, da se ameriški kapitalizem obtoži, obsodi in odštavi, na njegovo mesto pa postavi socialistično vlado.

Pridobivajmo J. S. Z. novih članov, ustanovljajmo nove socialistične klube, pridobivajmo glasilu Proletarcu nove naročnike in na ta način ustvarjajmo sile, ki se bo prej ali slej merila s silo kapitalističnega razreda, kot delajo danes to naši sodrugi na Angleškem.

Vsa navodila, kako se ustanovi socialistični klub, daje tajništvo J. S. Z.

Naslovite:

FRANK PETRICH, 3639 W. 26th Street, Chicago, Illinois.

SEZNAM DELEGATOV ZA ZBOR J. S. Z.

Dnevni red za zbor J. S. Z.

ki se vrši v dneh 27., 28. in 29. maja 1923
v Chicagi, Ill.

A.

1. Otvoritev zbora po gl. tajniku J. S. Z.
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil (pet članov in gl. tajnik).

B.

Konstituiranje zbora:

1. Pravilnik.
2. Volitev predsednika in podpredsednika.
3. Volitev dveh zapisnikarjev.

C.

Referati:

1. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju J. S. Z. od zadnjega zbora.
2. Poročilo sekcijских odborov:
  - a) za slovensko sekcijo poroča Philip Godina;
  - b) za srbsko sekcijo poroča Milan Luchich.
3. Literatura in tisk: Poročajo uredniki zvezinih glasil:
  - a) za Proletarca poročata Zajec za uredništvo Pogorelec za upravništvo.
  - b) za Budućnost poročata Milan Luchich in H. Sudetich.
4. Internacionala, poroča Joško Oven.
5. Izobraževalna akcija, poroča Frank Aleš.
6. J. S. Z. in jugoslovansko vprašanje, poroča Frank Zaitz.
7. Gibanje za federativno politično stranko ameriškega delavstva, referent še nedoločen).
8. Socialistična agitacija v unijah in drugih organizacijah, poroča Charles Pogorelec.
9. O združništvu in gospodarskih vprašanjih, poroča F. S. Tauchar.
10. Socialistična propaganda med ženstvom, poroča Mary Udovich.
11. O naseljevanju in tozadevnih zakonih, poroča Jos. Zavertnik st.
12. Kulturno delo klubov J. S. Z., poroča John Olip.
13. Načelna izjava in pravila, poroča odbor treh: Petrich, Zajec in Kokotovich.
14. Razno.
15. Razpust zbora.

Sodrug! Sedaj je čas za razprave o točkah, ki so na dnevnem redu, in volitve delegatov za zbor. Daljša navodila glede delegatov in drugih priprav za zbor dobe klubi v posebnem pismu.

Na delo, sodrug, da bo naš zbor opravljen z oziranjem na bodoče naše delo kolikor mogoče temeljito!

Poročajte o zaključkih v Proletarcu, agitirajte in pomagajte na en ali drug način, da se izvrši naš zbor čim impozantnejše!

Majska izdaja Proletarca je dobila v tem letu kljub številnim sovražnikom, ki jih ima naše gibanje, veliko več naročil kakor zadnje leto. To je znamenje, da se socialistična ideja širi.

Št. kluba

1. Chicago, Ill. — Frances A. Tauchar;
2. Glencoe, O. — Nace Žlemberger;
4. LaSalle, Ill. — John Rogel.
10. Forest City, Pa. — Harry Stanich;
13. Sygan, Pa. — Lawrence Kauchich;
20. Chicago, Ill. — Milan Slavich;
22. Chisholm, Minn. — Joseph Bavetz;
27. Cleveland, O. — Andrew Bogatay;
32. West Newton, Pa. — John Svetek;
37. Milwaukee, Wis. — Albert Hrast;
41. Clinton, Indiana. — John Škof, namestnik John Juvanc;
47. Springfield, Ill. — Joseph Ovca;
69. Herminie, Pa. — Anton Zornik;
114. Detroit, Mich. — Louis Urbancich;
128. Nokomis, Ill. — Lukas Groser;
175. Moon Run, Pa. — Lukas Butja;
181. Lloydell, Pa. — Martin Bajec;
184. Lawrence, Pa. — Louis Britz;
213. Carlinville, Ill. — Anton Blasich;
224. Pullman, Ill. — Frank Benchina;
225. Avella, Pa. — Martin Kaučič.
228. Pursglove, W. Va. — John Vitez;
332. Barberton, Ohio. — John Jerep.

Bratski delegatje, poslani od društev, ki prispevajo v "Pomožno izobraževalno akcijo JSZ."

Št. društva

1. SNPJ., Chicago, Ill. — Frank Zaitz;
16. SNPJ. Milwaukee, Wis. — Albert Hrast;
102. SNPJ., Chicago, Ill. — Mary Kovach;
344. SNPJ., Sheboygan, Wis. — John Supančič;
388. SNPJ., Pursglove, W. Va. — John Vitez.

Izmed najvažnejših dogodkov tega leta v jugoslovanski javnosti v Ameriki bo zbor Jugoslovanske socialistične zveze, ki se vrši koncem meseca maja. Tiče se nas vseh, torej se vsi zanimajo zanj.

"The Milwaukee Leader" je največji in najbolj razširjen delavski dnevnik v Zedinjenih državah. Izdajajo ga socialisti v Milwaukee, Wis. Po obsegu kakor po vsebini se lahko meri z največjimi dnevniki. Prinaša izvrstne članke, pisane s socialističnega stališča. Naročnina \$6 za celo leto; \$3 za pol leta; \$1.50 za tri mesece. Naslov: The Milwaukee Leader, 532 Chestnut Street, Milwaukee, Wis.

Naročajte "The New York Call", najboljši socialistični dnevnik. Naslov: The New York Call, 112 Fourth Ave., New York, N. Y. — Naročnina: celo leto (dnevna in nedeljska izdaja) \$12.00; za pol leta \$7; za tri mesece \$4; za en mesec \$1.50. Najboljše urejevan delavski list na vzhodu Zedinjenih držav.

O prebavi

Ne tisto kar zavžijete ali koliko zavžijete, temveč koliko jedi je pravilno prebavljene in asimilirane v vaš sistem. Normalna hranljivost zavisi od normalnega delovanja želodca in prebavnih organov.

SEVERA'S ESORKA

(preje znana kot Severjev Želodečni grenčec)

To dobro zdravilo je bilo poznano mnogo let kot izvrstno v slučaju dispepsije, neprebavnosti, zaprtja in je zlasti priporočljivo za slabe, delikatne in obnemogle osebe. Dobi se dveh količinah: 75c in \$1.50. Na prodaj pri lekarjih ali pa pišite na

W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Ia.

W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Ia.

Obleke površnike, krila in bluze

dobite
najboljše in
najcenejše
v prodajalni

PLHAK

1151-1153 W. 18th St.

Chicago, Ill.

Daintymaid

Martin Ivanšek

GOSTILNA

mehkih pijač

Fine smodke, tobak in cigarete. Se priporoča rojakom v obilen obisk

1801 W. 21st Place

Chicago, Ill.

Phone Canal 0738

Brez naslova.

V Leadville, o katerem trdijo, da je najvišje mesto na svetu, imajo Slovenci, (oziroma so imeli) svoji cerkev, katere patron je sv. Jožef. Na praznik sv. Jožefa, ki je tudi "kranjski" patron, so se zbrali verniki poslednjič v leseni, toda precej lični cerkvi, z namenom, da molijo za boljše delovne razmere v Leadvillu. (Tako poroča Rev. John Miklavčič v "Glasilu KSKJ." št. 16.) Sv. Jožef je bil tesar, pa so leadvillski verniki mislili, da jim bo pripomogel do več dela v šmelci in rudnikih po bližnjih gričih. Pravo žeganje pa so odložili za nedeljo 18. marca. Zvečer, okoli ponoči, pa je pričela cerkev goreti in ničesar niso mogli rešiti, niti kelihov in monštrance. Požar se je pričel pri altarju. Kaj je bilo vzrok požaru, Rev. Miklavčič ni povedal, najbrž nemarnost. Sedaj prosijo mladovar za novo cerkev članstvo KSKJ. To je dobro. Ampak ali ne bi mogel zgraditi nove cerkve bogataš Frank Zajec, ki je napravil stotisočake z vernimi Slovenci? Tudi Golob, ki je premogel, kakor so pripovedovali, nad milijon dolarjev premoženja, bi lahko priskočil na pomoč. V Leadvillu je bilo svoječasno par ducaten slovenskih salunarjev, sami premožni ljudje, ki bi tudi lahko nekaj dali v večjo čast in slavo božjo. Drugače jim Bog ne bo odpustil njih grehov, ki so jih napravili z nesramnim izkoriščanjem deklet, ki so delale "na baro" in morale koketirati z rudarji, kadar so prišli s hribov založeni z denarjem. Pri tem so se mnoge uničile in s tem dodale veliko poglavje v "naše družinske razmere."

Statistika, izdelana v justičnem departmentu v Washingtonu, D. C., izkazuje, da so bili revnejši Američani v letu 1922 ogoljufani za približno pol milijarde dolarjev. \$500,000,000 je torej šlo za delnice oljnih polj v Texasu, na katerih ni nobenega olja, za rudnike, v katerih ni rude in za tovarniška podjetja, ki nimajo tovarov. Justični department je dognal, da se tujo v mnogih slučajih eni in isti ljudje dvakrat potegniti. Stvar je taka kakor pri igranju. Če sem včeraj izgubil, morda bom pa danes dobil. Teh petsto milijonov dolarjev ni izgubljenih, samo žepe so premenili. Ljudje hočejo biti bogati, pa kupujejo delnice v milijenu, da bodo prišli na lahek način do bogastev. "Kompanije" operirajo zelo premeteno. Nekatere si nadajo ime "kooperativna delavska oljna družba", druge "Proletarska diamantna družba", tretje "Socialistična oljna družba" itd. itd.

Ljudje pa si mislijo, to so pa res dobre kompanije, lopovi se pa smejejo, ko si naberejo tisočakov. Nali cenjeni, napredni rojaki, izgube vsako leto do milijon dolarjev z nakupom ničvrednih delnic, stavbišč in podobnih stvari. Ampak ljudje so takole "prištimači": Tam, kjer so tatovi, jih ne vidijo, tam kjer jih ni, jih vidijo. Pošten človek jim je lump, ki krađe narodni denar, premeten slepar jim je gospod, ki ljudem samo dobro želi. Želi jim res dobro — morda — ampak še bolj želi njihov denar.

Nekje pod božjim solncem se nahaja človek, ki je moral nekaj časa vihteti kladivo, pa ne more pozabiti listega nesrečnega časa. Kaj bi neki počel, če bi moral vihteti kramp in "riniti" kare v rovih? Ali bi prenesel tak udarec? Sedaj vihti zelo spretno škarje. Ure-

jevati list s škarjami je najbrž res lažje kakor vihteti kladivo. Isti urednik je dobil iz danes najbolj nazadnjaške naselbine v Michiganu dopis, v katerem se de- rovalcem za nakup zvonov, altarja, križevega pota ali nekaj podobnega, zahvaljuje. Da ne bi zavedni čitatelji vedeli, za kaj se pri tej zahvali gre, je urednik prečrtal stavke, ki so pojasnjevali, za kak namen je bil denar nabran, drugo je priobčil. Tako rešuje glasilo cerkvenih farov, kolekt in edino rešilnega evangelija ameriško delavstvo izpod jarma farovške pete.

Delija in Fisher se repenčita in izdajata dekrete, kdo je in kdo ni "revolucionar". Ako si z njima, si revolucionar. Če nisi, si izdajalec. Ako se jima postavljaš po robu, bog s teboj, ona dva te "izbacneta". Ko letiš skozi vrata, ti odpade tudi revolucionarstvo in tako je revolucija za nekaj dni odložena. Revolucionarni pečat pobereta in ga pripopata komu drugemu na hrbet. Sicer pa se bosta fanta počasi izpametovala, če ne bosta šla preje v kak business, od katerega bi si obetala več denarja kakor od prodajanja revolucionarnih fraz.

Oštarijski uredniki šifkartaškega Glasa Naroda "izobrazujejo" slovensko ljudstvo v tej deželi prav po oštarijsko. Drugega niso zmožni. Časi, ko so oni bili "predstavniki" ameriških Slovencev, so že davno minili in na njihovo slavo je položen nagrobni kamen. Težko je čuti vaš glas iz groba, dragi Sakserjevi fantje! Oslabeli ste, izpili ste se in izbljuvali. Vaše mrtvaško riganje ne bo nič izdalo. Ako ne bi bilo od zadaj banke, v kateri se zbirajo prihranki slovenskih delavcev, bi se že čisto zadušili. Sicer pa "božji mlini" meljejo naprej.—X.

Naša Banka

Vam nudi iste ugodnosti kakor vsaka druga največja banka v mestu. Hitra postrežba in točno delo, in kar je še najvažnejše — POPOLNA VARNOST. Na hranilne vloge plačamo 3% obresti. Vse vloge izplačujemo brez odbitka. Izvršujemo razne notarske in odvetniške posle, ako imate kake zadeve tukaj ali v domovini. Posojujemo denar za zgradbo ali pa nakup hiš, zavarujemo poslopja in pohištvo proti ognju po najnižjih cenah.

Prirajamo SKUPNA POTOVANJA na najboljšem parniku "GEORGE WASHINGTON"

Parnik odpluje dne 19. maja. Imamo še nekoliko dobrih prostorov v drugem in tretjem razredu. Ako želite zadovoljno in udobno potovati, se prigrasite pravočasno.

POTUJETE V JUGOSLAVIJO v mesecu juliju?

Zakaj se ne bi poslužili parnika "LEVIATHAN", ki je največji, najkrasnejši in najhitrejši parnik na svetu? Ta ogromni parnik odpluje dne 4. julija iz New Yorka v Cherbourg. Zagotovimo Vam lahko mesto v I., II. in III. razredu. Zahtevajte nadaljnih pojasnil, katere Vam damo takoj.

Ali ste že poslali svedočebe za prihod Vaših iz Jugoslavije? Ako še niste, napravite to takoj, ker je skrajni čas. Na razpolago smo Vam v vsem kar potrebujete. Naše znanje naseljeniških zakonov in skušnje pri izdajanju zapriseženih izjav (Affidavits) ter drugih zakonitih zadev v slučaju, da je kateri zadržan na Ellis Islandu, prihrani Vam in Vašim potnikom marsikatero neugodnost. Se priporočamo,

SKALA STATE BANK

970 West 18th St., Chicago, Ill.

Prejeli smo in priobčujemo:

Čast mi je obvestiti Vas, da sem odprl pisarno v zvezi z Generalnim Konsulatom v New Yorku, 443 W. 22nd St., New York, N. Y.

Moja naloga, kakor jo predpisuje par. 5 Pravilnika o izvršitvi Zakona o izseljevanju, je sledeča:

1.) da vzdržujem vsestranske zveze med našimi izseljeniški organizacijami v Ameriki in Ministrstvom Socijalne Politike, in podrejenimi mu izseljeniški uradi;

2.) da sem v čim tesnejši zvezi s tajniki izseljeniških odborov v smislu Zakona, par. 3., kakor tudi z izseljeniški oblastmi naše dežele;

3.) da gojim dobre odnose s izseljeniški uradi in analognimi institucijami držav, za katere sem postavljen, to je Zedinjenih Držav in Kanade;

4.) da zasledujem poslovanje koncesioniranih parobrodskih družb, s katerimi se vozijo naši povratniki, ter potovalnih agentur in bančnih poslovnice, ki imajo zveze z našimi izseljeniki, in da periodično obveščam Ministrstvo Socijalne Politike o svojih opažanjih;

5.) da sodelujem v smislu navodil, dobljenih od Ministrstva Socijalne Politike v službi privatno-pravne zaščite, informacij in statistike Generalnega izseljeniškega komisarijata;

6.) da sodelujem v smislu par. 28. Zakona s Konsulati za brezplačen prevoz siromašnih povratnikov, prevzemajoč njihovo odpravljanje po obvestilih Konsulatov;

7.) da sodelujem z Ministrstvom Pošte in Telegrafa pri organizaciji denarnega prometa med izseljeniki in domovine;

8.) da zasledujem vse pojave na polju preseljevanja in narodnega gospodarstva, zlasti kolikor se dotikajo interesov izseljencev in povratnikov, in da o svojih opažanjih na tem polju kakor o vsem svojem delu redno obveščam Ministrstvo Socijalne Politike;

9.) da dostavljam Ministrstvu Socijalne Politike prestopke v inozemstvu po par. 34. Zakona.

Pod prestopkom v inozemstvu se ima razumeti vsaka poškodba interesov naših izseljencev, storjena od strani pooblaščenih parobrodskih družb v tujini.

Ta naloga, kakor blagovolite videti, je eminentno socialna, velika in mnogostrana, in zakonodajec je tem potom hotel doseči čim boljše zaščito interesov naših izseljencev. Popolnoma izpolniti bom mogel svojo nalogo le s pomočjo naših izseljencev samih, katerih potrebe in želje bom mogel poznati le od njih. Zato se obračam do Vas s prošnjo in upam, da mi pridete nasproti in me podprete pri izpolnitvi mojih dolžnosti.

Izseljeniški poslanec:

Etbín Kristan.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

RAZDRAPANA EVROPA.

Nek učitelj je nekoč dejal, naj si Amerika vzame Evropo za ogledalo, če noče, da pride v desetih letih tja, kamor je prišla Evropa.

Nesloga, zavist in medsebojna mržnja, so privedli Evropo tja kjer je danes.

Delavstvo ima večino in kot tako lahko doseže, da bi mali trgovci delali za družabni preobrat skupno z delavci. V mnogih slučajih bi mali trgovci lahko pomagali delavcem, enostavno vsled tega, ker imajo o politiki več pojma kot pa zadnji, in to zato ker imajo več prilike sestajati se s političnimi krogi in tako zasledovati politiko nasprotnikov.

Nevoščljivost in zavist naj preneha. Trгоvec na drobno, kakor delavec, sta izkoriščana od kapitalista — oba sta gospodarsko na isti stopnji in pa isti poti. Oče je danes še lahko trгоvec, med tem ko mora njegov sin že v tovarno ali v rov.

Rojaki, vaša dolžnost je podpirati trгоvce, ki sodelujejo v naših vrstah. Ti bi morali imeti prvenstvo, ker v mnogih slučajih raste ž njimi naša proletarska armada.

Podpisani se peča tudi s trgovino, in sicer ima v zalogi vse reči, ki jih potrebuje družina. Hišna oprema, stenski papir, živila, obleka, obuvala, itd. se dobe v moji trgovini. Cene zmerne, postrežba točna in solidna.

Kdor je z vami, je vreden, da ste tudi vi z njim.

Anton Zornik
HERMINIE, PA. Phone 273—R2.

Edina Tvoronica Tamburic

v Chicagu

IVAN HLAD, lastnik

1920 South Racine Ave.,
Chicago, Ill.

Izdelujem najboljše tamburice za cele
druge in po naročilu tudi posamezne ko-
maše. Zaloga žice in vseh tamburaških
potrebščin. Sprejemam tudi dela v popravo.

STAROKRAJSKA KOSA

Pravé importované

kose in srpi.
Jamčene Solinger britve.

J. KOREČEK

Trgovina

rezili, železnino in športnim
blagom.

(Ustan. 1890)

1244 W. 18th Street,
Chicago, Ill.

Pišite po naš cenik.

**TABOR
PAINT CO.**

Cehoslovaška veletrgovina barv
1818 So. Racine Avenue,
Chicago, Ill.

Tel. Canal 6117.

Zaloga stenskega papirja in vseh
pleskarskih potrebščin. Uspeh, ki
ga boste imeli z našim blagom za-
jamčen.

Se priporočamo Slovencem v
obilen obisk.

“Še več premoga hočemo!”

Francoska vlada poskuša zrušiti Nemčijo popolnoma. Ugonobiti hoče njeno gospodarsko življenje, zato je okupirala poruhrsko kotlino in Porenje, kjer se nahajajo največji nemški premogovniki in tovarne.

Gornja slika kaže skupino nemških žensk, ki spravljajo premog na površje. V Zd. državah ženske še niso vposljene v rudnikih, toda v Evropi so si to “enakopravnost” že davno pridobile.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in inve-
stirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zd. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in držav-
nim nadzorstvom in
Chicago Clearing House
Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke
za vse prekomorske črte v Jugo-
slavijo in nazaj. Izdelujemo sve-
dočbe (affidavits) za naseljence ter
pošiljamo denar v staro domovino
najhitreje in najceneje.

Ako si želite nabaviťi knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Za kuhanje piva doma

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic, raznih loncev itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladščičarjem in prodajalnam železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR

6401 Superior Ave., Cleveland, O.

CARL STROVER

LAWYER

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Pristopajte k

**SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI.**

Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00,
pol leta pa \$2.50.

Vstanovljajte nova društva.
Deset članov(ic) je treba za
novo društvo. Naslov za list
in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.

"ČAS", ..

jedina slovenska leposlovná
revija v Ameriki. Čas prinaša
lepe povesti, koristne gospodarske
in gospodinjске nasvete,
znanstvene zanimivosti, podu-
šne, narodu potrebne razprave
in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo
\$3.00 na leto, pol leta \$1.50.
Pošiljajte naslovite:

"ČAS" ..

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne-
vnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri
mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

SLOVENSKA BANKA

Zakrajšek & Češark

70 — 9th Ave.,
New York City

pošilja denar v stari kraj
hitro, zanesljivo in po
nizkih cenah,

prodaja vozne listke za
vse važne prekomor-
ske linije, in

opravlja vse druge posle,
ki so v zvezi s starim
krajem.

Postrežba točna in
solidna.

Ne trpite vsled
Revmatizma,
živčnega trganja,
bolečin v prsih,
otrplih mišic

Vdrgnite

PAIN-EXPELLER

na bolečo površino, da
boste začutili žarenje, in
udobna, pomirljiva pomoč
bo sledila. Pristni Pain-
Expeller nosi SIDRO
varstveno znamko.

Slovencom priporočamo
v posečanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. 26th St.

(V bližini urada SNPJ in
Proletarca.)

Dobra kuhinja—

Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

NARODNA TISKARNA

2142-2150 Blue Island Avenue

CHICAGO, ILL.

MI tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Polj-
skem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša
posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave.,

Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.
Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč
slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

MILLARD STATE BANK

3643-3645
WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

3% OBRESTI NA
HRANILNE VLOGE

VARNO mesto za vaše
prihranke.
Prihranite vsak dan nekaj!

NAJTRDNEJŠA BANČNA SHRAMBA NA
ZAPADNI STRANI

Varnostni predali po \$3.00 na leto.

**POŠILJAMO DENAR
NA VSE STRANI SVETA**

R. A. CEPEK, predsednik
F. L. BAŠTA, blagajnik
E. J. KVIDERA, podpredsednik
JAMES FRIEDEL, podpredsednik

BANČNE URE: V ponedeljek od 9.
zjutraj do 8. zvečer.
V torek, sredo, četrtek in petek od
8. zjutraj do 5. popoldne.
V soboto od 9. zjutraj do 1. popol-
dan in od 6. do 8. zvečer.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 4340.

Edina slovenska - hrvatska
trgovina cvetic

libera svežih cvetic za plesne, svatbe,
pogrebe, itd.

Narocajte najboljši in najbolj raz-
širjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,

NEW YORK, N. Y.

Narocnino za dnevne in nedeljske
izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta;
\$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec;
samo nedeljske izdaje \$3 na leto.
Šano dnevne izdaje \$9 na leto; pol
leta \$5; en mesec \$1.25.

Ako ste zmožni čitati angleško,
narocite "Outline of History", ki
je spisal slavni angleški pisatelj
in zgodovinar H. G. Wells. Stane
\$5. Narocite se pri "Proletarcu". V
zalogi imamo tudi razne druge
angleške knjige. Glej naš cenik slo-
venskih in angleških knjig. Naj-
večja slovenska knjigarna v Ame-
riki.

Narocite za vašo mladino povest
"Jungle" (v angleščini). Stane ve-
zana \$1.20. Priporočamo v naroči-
tev tudi "King Coal". Cena \$1.20.
Obe je spisal socialistični pisatelj
Upton Sinclair.

**SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO
ZDRAVJE V DRUŽINAH.**

*Za srbeči kožu-
rabite*

**SEVERA'S
ESKO**

Antiseptično mazilo

Priporočljivo za odponoč
pri zdravljenju srbečice
in raznih kožnih boleznih.

CENA 50c

Vprašajte pri vašem lekarju.

**W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA**

Povej tvojemu prijatelju, da
je v njegovo lastno korist, ako
postane čitatelj in naročnik
Proletarca.

**LAWNDALE
CLOTHING HOUSE**

3649-51 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Prporoča Slovincem svojo bogato zalogo moš-
kih in deških oblek, srajc, klobukov, čepic, ovrtni-
kov, spodnje obleke itd. itd.

Cene zmerne — Postrežba točna.

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec.

LEPOSLOVNE KNJIGE, ROMANI, POVESTI IN ČRTICE.

BEDAKOVA IZPOVED , (Aug. Strindberg), vezana	1.00
BOY , (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba	.75
BREZ ZARJE , (Milan Pugelj), 176 strani; trdo vezana	.90
DON CORREA , (G. Keller), roman	.25
DR. IVAN TAVČAR , zbrani spisi, VI. zv. 418 strani, broširana	1.20
DVONOŽEC IN DRUGE ZGODBE , (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
FAROVSKA KUCHARICA , (J. Š. Baar), povest, broširana	.75
FILIZOPSKA ZGODBA , (Alojz Jirasek), trda vezba	.50
GADJE GNEZDO , (Vlad. Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
GOLEM , (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
GREŠNIK LENARD , (Ivan Cankar), vezana	.85
GUSARJI , (Claude Farrere), broširana	.75
HEPTAMERON , (Margareta Valoiska), povest, broširana	.55
IGRALEC , (F. M. Dostojevski), broširana, 264 str.	.60
IZ MODERNEGA SVETA , (F. S. Finžgar), vezana	1.30
JIMMIE HIGGINS , (Upton Sinclair, prevel I. M.) vezana v platno	\$1.00
JOSIP JURČIČA ZBRANI SPISI , trije zvezki, trda vezba	2.60
JUG , (P. Chocheoloušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60
JURKICA AGICEVA , (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
KAKO SEM SE JAZ LIKAL , (Jakoba Alešovec spisi), trije zvezki, vezani v platno	2.60
KAZAKI , (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
KMEČKE POVESTI , (F. Golar) vezana	.75
KOBZAR , (Taras Sevčenko), trdo vezana, 288 str.	.85
KONFESIJE LITERATA , (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana	.75
KRALJEVI VITEZ , (Michel Zevaco), vezana	1.70
KRES , letnik, 1922 lično vezan	1.50
II. del	.75
MIMO ŽIVLJENJA , (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
MLADA POTA , (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MOJE ŽIVLJENJE , (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.85
OBISKI , (Izidor Cankar), vezana	1.30

OBSOJENCI , (Vl. Levstik), broširana	.80
OGENJ , (H. Barbuse), 337 strani, broširana \$1.10, vezana	1.50
PASTI IN ZANKE , (I. Š. Orel), broširana	.35
PESMI ŽIVLJENJA , (Fran Albrecht), trda vezba	.50
vezana	1.00
PLAT ZVONA , (Leonid Andrejev), vezana	.75
PLEBANUS JOANNES , (I. Pregelj), broširana	.75
PODOBE IZ SANJ , (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
POD SVOBODNIM SOLNCEM , (F. S. Finžgar), dva zvezka, vezana	2.50
POVESTI MAKSIMA GORKEGA , broširana, 210 strani	.75
POVESTICE , (Rabindranath Tagore), broširana	.40
PRAVLJICE , (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
SPOVED , (L. N. Tolstoj), broširana	.40
SRCE , (Henrik Mann), novele, trda vezba	.60
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI , s slikami, (Jos. Suchy), broširana	.35
SIMON GREGORČIČ , (Dom. Stribrny), broširana	.60
STO LET SLOVENSKE LIRIKE , (C. Golar), broširana	.85
SLEZKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TARAS BULJBA , (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.70
TIK ZA FRONTO , (D. Feigel), broširana	.65
TOLOVAJ MATAJ , (F. Milčinski), vezana	.90
UDOVICA , (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
VIŠNJEVA REPATICA , (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE , (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
V ZARJE VIDOVE , (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40
ZADNJA KMEČKA VOJSKA , (August Senoa), broširana, 378 strani	.75
ZAJEDALCI , (Ivan Moiek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE , (Vl. Levstik), broširana	.75
ZMOTE IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE , (I. Zorec), broširana	.35
ZENINI NABE KOPRNELE , (Rado Murnik), broširana	.30

IGRE

ANFISA , (Leonid Andrejev), broširana	
ČARLIJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI , (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana	
GOSPA Z MORJA , (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	
NAVADEN ČLOVEK , (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	
ROMANTIČNE DUŠE , (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	
UMETNIKOVA TRILOGIJA , (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK , (Dr. J. F. Kern)	
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO , (Alojzija Stebi)	
DRŽAVA PRIHODNOSTI	
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA , (Dr. V. Šarabon), vezana	
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	
KDO UNIČUJE PROIZVAJALNE V MALEM	
KOMUNISTIČNI MANIFEST , (Karl Marks in Friderik Engels)	
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA , (Dr. Josip Mencej)	
MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA , (Fr. Detina), broš.	
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE , (Dr. I. Prijatelj), broširana	
POGLED V NOVI SVET	
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV , od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana	
POT K SOCIALIZMU , (Dr. Oto Bauer)	
PROLETARIJAT	
PSIHICNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI , (Ivan Robida), broširana	
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV , (Abditus) broširana	
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA , izdala in založila Književna matica SNPJ, 364 strani, vezana v platno	
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA , (Dr. K. Ozvald), broširana	

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Ivoimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65
SOCIAL. KNJENICA (dva snopca)	.10
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)..	.50
SPRETNJA KUCHARICA, brošura, 12c, vezana	1.25
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Ethin Kristan)	.50
USTAVA, ruske socialistične federativne republike	.10
VARNOSTNA KUCHARICA, (Marija Ramec), vezana	1.00
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	.25
TRGOVNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
TRAKON BIOGENEZIJE, (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
LA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	.50
SRBSKA RUDARSKIH IN FUMINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlej)	.30
RODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Medik) I. del	.85
II. del	.75

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno	.75
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920	.50
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c . . . . . (Imamo jih dvojne vrste.)	
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva revilka)	.10
KRES, št. 11 in 12, 1923	.30
KRES, št. 1, 1923	.15
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA IZDRINJENIH DRŽAV	.40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)	.10
"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920	6.00
PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	6.00
RDEČI PILOT, mesečnik pravnih mladine za duhovno revolucije, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka	.05
TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	.25

ANGLESKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana	.60
ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezana	5.00
ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno	1.20
END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana	.60
EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana	.60
EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	.60
FOOD AND MY NEIGHBOUR, (Robert Blatchford), vezana	1.25
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	1.25
JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnice	1.20
KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	.60
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	.60
LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	.60
OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	5.00
PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana	2.00
REPUBLIC OF PLATO, vezana	2.00
RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	.60
ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	1.50
SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	1.25
SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana	.60
STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	.60
THE BRASS CHECK. (Upton Sinclair). študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno	1.20
THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	1.75
THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	.10
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese	1.20
THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	2.00
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	.60
THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana	1.25

Naročilom priložite poštni ali ekpresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne pristat. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 8196.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovšem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana obleka pristojala, jamčim.

MILLARD RESTAVRANT

V. JIRANEK in A. KRUCKY, lastnika.

3604 W. 26th Street Chicago, Ill.

(Prvo nadstropje.)

Fristna domača kuhinja, cene zmerne.

Se priporočata Slovencem.

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — J. Terčelj, tajnik.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvaških ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvaških rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

PRVI MAJ

JE DELAVSKI PRAZNIK

Delavci so si ga postavili, delavci ga praznujejo. Pokazali so, da čutijo in uživajo, ter da so pristopni do vsega, kakor vsak drugi človek. Kdo naj jim še brani, da si ne bi privoščili, kar sami ljubijo in zmorejo.

Vsaka majska izdaja "Proletarca" dobi večje število novih čitateljev, a obenem nove odjemalce v moji trgovini, izmed katerih so danes že mnogi stalni in najbolj zanesljivi prijatelji in naročniki.

Večletna skušnja nas je priučila, da danes postrežemo našim odjemalcem s pošiljativjo prav tako, kakor bi prišli v našo trgovino ter sami nabirali in pošiljali sami sebi prav tja, odkoder so prišli.

Pošljite nam Vaše ime, mi Vam pošljemo opis naše bogate zaloge. Pišite, kaj hočete, mi Vam damo nasvet. Najlažje je postreči onemu, ki pove, kaj pravzaprav hoče imeti. Lepa beseda lepo mesto najde: izražena beseda pa povsod zadovoljstvo.

Največja in najbolj obiskana zlatarska in godbena trgovina
od Slovencev in ostalih Jugoslovanov

Frank Černe

6033 St. Clair Avenue

Cleveland, Ohio

je dospela do današnje popolne zaloge le po naročilih njenih mnogoštevilnih odjemalcev. Zadovoljiti vsakega, to je naše geslo, katerega lahko preiskusite z malim ali velikim naročilom.